

Šiame numery

Atsiremti į pagrindinį tikslą.
Dūmus apie Teilhardą
besklaidant.
Julijos Švabaitės eilėraščiai.
Ročesteriečiai ruošiasi teatro
festivaliui.
Londonas — tarptautinis meno
prekybos centras.
Aldonos Stempuzienės rečitalis
ir D. Lapinsko dainų ciklo
premjera.

ANTANAS PASKUS

Šeši A. Maceinos "Laiškai Teilhardo šalininkams" trumpinami šitaip (arabiškas skaitmuo šalia romėniško žymens /rašinyje nurodys laikraščio puslapį):

- I — "Draugas", 1973 m. spalio 6 d.
- II — "Draugas", 1973 m. spalio 20 d.
- III — "Draugas", 1973 m. lapkr. 3 d.
- IV — "Draugas", 1973 gruodžio 8 d.
- V — "Draugas", 1973 gruodžio 15 d.
- VI — "Draugas", 1973 gruodžio 22 d.

Teilhardo puolėjai (A. Maceina, T. Žiūraitis...) priekaišioja jo gynėjams, kad jie tempia "Teilhardą ant savo kurpalius, kur ir kiek tik gali" (I, 3). Teilhardas jų šviesoje pasirodęs nekaltu avinėliu, o teilhardizmas iš gerbėjų rankų, labai dažnai, išėjęs iš esmės pakeista, iškreipta, nebeautentiška teorija (žiūr., I, 3). Lygiai tokį priekaištą norėtume daryti T-do puolėjams. Jų aiškinimuose, rašančiojo nuomone, kartais pradingsta net pačios pamatinės Teilhardo prielaidos. Maceina atrodo, kad Paskus nori "žūt būt šią teoriją suderinti su krikščioniškais principais — net ir priedaraujant pačius tekstus" (III, 4). O Paskui gi atrodo, kad Maceina pasišovęs T-do viziją žūt būt suliginti su materialistine filosofija. Ar šitie skirtingi "atrodymai" išplaukia iš skirtingų psichologinių nusiteikimų ar iš kitokių priežasčių, tuo tarpu paliekame kitai, atelities studijai.

Asmeniškai jį pažinęs Teilhardo biografas R. Speaight taikliai pastebi, kad "tarp jo kritikų ir jo smilkytojų sukeltų dūmų jo (Teilhardo A. P.) stuomuo darosi dulsvas, neberyškus" (The Life of Teilhard de Chardin, Harper, 1967, 11). Tokius susizavėjimo smilkalų dūmus Maceina mato kylančius iš sekantiųjų Paskaus žodžių: "Vargu ar šiandien yra geresnis modelis krikščioniškos intelektualios (mokslo žmone) kaip Teilhardas" (I, 1). Bet panašiu "nekritinio susizavėjimo atodidžiu" atsuduoda ir popiežiaus Pauliaus VI nuomonė: "Teilhardas yra būtina reikalingas žmogus mūsų laikams. Jo tikėjimo išraiška mums yra būtina" (cituota iš N. Kessler, S. J. B. Brown, S. J. Dimensions of the Future, The Spirituality of Teilhard de Chardin, Corpus Christi, 1968, 147). Tuo tarpu T-do puolėjams jis atrodo lyg koks stabmeldis, besimeldžias apčiuopiamam Dieviui (medžiagai A. P.), beruošias kelią marksizmui (I, 4). Vadinasi T-do atžvilgiu jo puolėjų ir popiežiaus nuomonės kertasi.

Visi T-do puolėjai ir jo gerbėjai sutinka, kad "jėzuitų ordinas buvo ir tebėra vienas iš mokyčiausių ir smegeningiausių vienuolių. Gi to mokyčiausio ordino generolas tėvas Pedro Arrupe taip savo bendrabroliui apibūdina: "Tėvo Teilhardo pasaulėžiūra daro sveikiausios įtakos krikščionių ir nekrikščionių mokslininkų rateliuose. Tėvas Teilhardas yra vienas iš didžiausių dabartinės minties meistru ir jo pasiekimu nėra ko stebėtis. Tikrumoje jis atliko didžiulį bandymą sutaikinti mokslo pasaulį su tikėjimo pasauliu" [Cituota iš F. J. Klauder, Aspects of the Thought of Teilhard de Chardin, The Christopher, 1971, 1.]. O mūsų filosofas Maceina mus pamoko, kad suvokiantį tikėjimo ir mokslo esmės T-do minties eiga esanti "tik tikėjimo, tiek mokslo nuosmūkis" (DDK, 222). Išeitų, kad antiteilhardininkai susikulia ir

Dūmus apie Teilhardą besklaidant

TEILHARD DE CHARDIN ASMUO

Salnos pakšti lapai

Nuotrauka Jono Bogutos

su mokyčiausios vienuolijos vyriausia galva. Tarp kitko oficialūs jėzuitų ordino archyvai rodo, kad ordino istorijoje nebuvo tiek prirašyta nei apie vieną jos sūnų, kiek apie Teilhardą. Matyt, kad šis paklusniausias vienuolis yra kažkuo reikšmingas. O gal pavojingas?

T-do puolėjai jam išmėtinėja, kad jis nepajėgęs "kūrybiškai apvaldyti to, ko buvo išmokęs mokyklos suole, ir sujungti su tuo, ką buvo išmąstęs jis pats" (II, 4). Kardinolo J. Danielou nuomone, su T-do išmokyta filosofija buvę kitaip. T-as puikiai pažinęs scholastinę filosofiją, jos pagrindus pasilikęs ir pritaikęs savo minties sistemai. "Jis pasilaikė tik pamatinės scholastikos kategorijas ir ją [scholastiką A. P.] peraiškino savo laiko mokslo duomenų šviesoje" (Philosophy Today, Fall, 1962). T-do kūrybiškumas slypi ne sąvokų išdirbime, ne talmudiškam tomizmo aiškinime [vadodiskam tomizmo aiškinime (vadodiskam tomizmo aiškinime)], T-do laiškų daugybė (O kiek dar neišleisti) leidžia spėti, kad jis savo mąstančiųjų vaizdų antplūdžius buvo linkęs perkelti į popierius. Tokiu atveju labai lengva, net nejuokiomis, paskirus įvaidžius išminti iš viso, spalvos konteksto, gaudant rudas arba raudonas komisarų

sąkytumė beveik SS smogiką. Juk "objektyviu žudymo veiksmu jis tikėjosi galėjęs būti daugiau kunigas" (II, 5). T-dui karo metai būvę minčių pražydytųjų metais, apie Teilhardą. Matyt, kad šis paklusniausias vienuolis yra kažkuo reikšmingas. O gal pavojingas?

ro arba esesininko juostas. Antai vienas pavyzdys. Kai kas tvirtina, kad T-as ilgėjęs karo. Iš tikrųjų jis ilgėjęs ne karo, bet fronto. Leiskime pačiam T-dui šį reikalą paaiškinti. "Karas, pagaliau, atėmė mane nuo knygų, nuo mano kolegų, nuo aukštesnės moralinės ir intelektualinės aplinkos... ir panėrė mane į tragišką purvo ir kraujo realybę... Tai pakrikštijo mane tikrovės krikštu, kurio man taip reikėjo ir iš kurio aš tiek daug išmokau. Šitai paaiškina frontui nostalgija, apie kurią aš rašiau ir kalbėjau ir kurią aš jausdavau, kai tik įpuldavau į pilką kasdienos rutiną. Tu neprivalai piktintis. Svarbiausia, neprivalai galvoti, kad aš nebuvau sukrėstas draugų mirties ir kančios apkasuose. Bet, nežūrint mano širdies skausmo, aš jaučiau tai, ko aš niekada nuo to laiko nebejaučiau ir ko aš pasigedau, tą didį, nugryninantį drąsos, vienybės, bendrytės dvelkimą, supusį mus nuolatinei mirties akivaizdai. Apkasuose... mes buvome sukniedyti vienas su kitu į vieną, atskirą didžiulę vienybę, į kolektyvinį kūną, kurio pavojais, fiziniiais ir moraliniais kentėjimais dalinomės kaip broliai. Štai ką aš randu vertintina" (R. Speaight,

Teilhard de Chardin the Man, 1968, 17). Vadinasi, T-das ilgėjęs ne karo, net ir ne paties fronto kaip tokio, o anos broliškos vienybės, anų herojiško pasiaukojimo reikalaujančių dienų. Gi T-das, atrodo aukotis mokėjo. Pvz., jis atitraukė prie pat vokiečių linijų kritusio savo draugo kūną, išėjęs valandas jį vilko ant savo pečių, kol sugrįžo į sąvąsias linijas.

Fronto nostalgija nėra svetimas jausmas ir kitiems. Sakysime, čia rašančiajam teko sutikti labai taurių asmenybių [laiškų T-do šalininkams autoriaus prietelių], kurie nostalgikai kalbėdavo apie karo dienas. Ar tai reiškia, kad jie ilgėjęsi viską naikinančių ir žudančių oro puolimų? Ne. Jie ilgėjęsi anos broliškos vienybės, šilto draugiškumo, atsidavimo bendram uždaviniui sunkiose už būvį grumtynėse. Jei ir jie anuomet savo nuotaikas būtų plunksnai atidavę, gal šiandie galėtume sakyti, kad karo metas būvę jų "dvasios medaus mėnuo".

Jau keletą kartų lietuviškoj spaudoj buvo paminėtas Congregatio S. Officii (1962) įspėjimas, kad T-do raštus reikia skaityti kritiškai, nes juose knibždėte knibžda dviprasmybių ir net rimtų klaidų, pažeidžiančių katalikiškąjį mokslą. A. Maceina žino, kad tai nėra pasmerkimas ar uždraudimas. Jis vis dėlto iš to daro išvadą, kad T-do "raštai negali būti priimti kaip krikščioniškas vadovas dabarties maišatyje". (I, 2). "Darbininko" teologai šia išvada, regis, bus šventai patikėję. Tačiau Bažnyčios istorija mus moko, kad į kongregacijų įspėjimus ir net pasmerkimus reikia žiūrėti istorinėje perspektyvoje. Savam laike, tam tikroje istorinėje situacijoje jie gali būti naudingi, gal net ir reikalingi. Vėlesniam istorijos laikotarpyje tie patys sprendimai gali pasidaryti nebereikalingais ir net žalingais, sudarančiais nepatogių keblumų. Sakysime, 1633 m. birželio 22 šventas sostas pasmerkė Galilėjų, nes "jis tikėjo ir skelbė mokslą, kuris yra klaidingas ir priešingas šventam ir dieviškam Raštui, kad saulė yra pasaulio centras ir nejudą iš rytų į vakarus ir kad, žemė juda ir nėra pasaulio centru..." (Cituota iš J. Langford O.P., Galileo, Science and the Church, Desclee, New York, 1966, 152). Suprantama šitas kongregacijos sprendimas, nors popiežiaus ir patvirtintas ("Forma communi") nevelia popiežiaus neklaidingumo. Vis tiek šiandie šis sprendimas atrodo juokingas. Vargu ar jis buvo reikalingas, jei ne juokingas, ir anuomet Galilėjaus pasmerkimas tik parodo, kaip ano meto teologai pakankamai nesuprato savo kompetencijos ribų (šįandie šioji yda pasitaiko pas mokslininkus, nebe pas teologus). Bet atėkime prie mums artimesnių laikų.

Pijus IX savo enciklikoje "Quanta cura" (1864) pasmerkė kaip klaidingą ir svaichiojamą tą nuomonę, kuri tvirtina, kad "sąžinės ir kulto laisvė yra kiekvieno žmogaus neliečiamą teisę, kuri privalo būti įstatymų paskelbta ir patvirtinta kiekvienoje, gerai tvarkomoje visuomenėje" (Denzinger, 1690, 1921 m.). Tačiau pats popiežius pakaltina tuos, kurie drįsta

(Nukelta į 8 psl.)

Kertinė paraštė

Kultūrinio darbo svarstybos

ATSIREMIANT Į PAGRINDINĮ TIKSLĄ

(Atsakymai į Kultūros tarybos pirm. Anatolijaus Kairio klausimą)

Gerbiamasis Pirmininke,

Atsakydamas į Jūsų 1974.IX.1 bendrąsias, patenkinu kai kuriomis pagrindinėmis mintimis, Sistemingas Jūsų iškeltų klausimų viseto nagrinėjimas su platesniu pagrindimu reikalauja ilgesnio akademinio straipsnio ar net išties knygelės.

Visos mūsų kultūrinės pastangos, be abejo, turėtų atsiremti į jų pagrindinį tikslą. O tikslas, manau, yra šis: lietuviškos kultūros — t. y. jos pažinimo, ugdymo ir perdavimo jaunajai kartai — darbo rėmimas bei derinimas, paremtas bendraisiais lietuvių tautos interesais.

Todėl į tą kultūrinį darbą turi būti vengiamas, kiek tik įmanoma, nešti politinio bei skirstomojo grupinio intereso; bent tas interesas turi būti pajungtas bendrajai lietuviškų reikalui. To dalyko nepaisymo yra pasitaikę bendruosius mūsų kultūrinis žygius organizuojant. Ir bent kai kurie lituanistinių studijų Amerikos universitetuose išlaikymo sunkumai yra susiję su tam tikrų mūsų bendrinių kultūrinio organizacijų neišvengimu ir reikala žiūrėti per "aukštesnės politikos" akinius. O tas nepaisymas, visi gerai žinome, pykdo, aistrina mūsų kultūrininkus ir šiaip tautiečius, skaldo ir taip negausia, tirpstantį mūsų išeiviją ir palaiptinui menkina, žlugdo taip šiais sunkiais laikais reikalingą sutartinę visų gerų norų lietuvių veiklą. Gal to nepaisyti faktiškai buvo galima savo valstybėje gyvenant, kur ir tam tikru administraciniu, ekonominiu ar ir kitokiu spaudimu bei prievarta prireikus buvo galima atskiros grupės pažiūrą be atodairos įgyvendinti. Bet juk aišku, kad lietuvių išeivijoje viso to nėra: jei sutartinai, geruoju nemo-

kama ar nenorima dirbti bendro darbo (į kurį ir taip jau sunku prisiprašyti darbininkų), daugelis į viską numoja ranka ir net visai iš lietuviškojo darbo baro pasitraukia. Todėl toks politikos (kad ir pro užpakalines duris) ir kultūrinio darbo dirva vilkimas dažnai tėra siauražiūris ir trumparegis bendrojo lietuviškojo kultūros darbo supratimas, faktiškai jo trukdymas, grovimas, kartais tiesiog nusikalstamas lietuvių tautai aktas.

Taupydami mokslo pajėgas ir išteklius, čia turime ruošti tokius mokslinius darbus, kurių neparuošia ar negali objektyviai paruošti Lietuvos mokslininkai.

Bendrinei kultūros organizacijai, koordinuojančiai mūsų kultūrinį darbą, turėtų rūpėti, kad nebūtų išpučiami kokie vienos kurios kultūrinės grupės žygiai kitų svarbesnių kultūros darbų sąskaita. Štai, pavyzdžiui, mūsų operos grupė, kuri dažnai stato (paprastai nelietuvių kompozitorių) operos kūrinus, kaskart išleidžia tūkstančius dolerių, ilgais laikotarpiais laikraščių ir kitų "medijų" priemonėmis mobiliuoja visuomenės opiniją, lyg tai būtų kažkas nepaprasta mūsų kultūros gyvenime. Niekas prieš operų (ypač jei jos lietuviškos) statymą nieko negalėtų pasakyti, bet tik tokie dalykai turėtų būti įstatyti į savo vietą bendrinių lietuvių kultūros darbo vertybių skalėje. Kai, be kitko, tam surinkami ir išleidžiami tūkstančiai, o kokiam moksliniam darbui, kuris, ypač tolimesnės perspektyvos požiūriu, daug kartų bus vertingesnis lietuvių tautai, išleisti neretai sunku ar ir visai neįmanoma rasti lėšų, tai jau čia dalykai prašosi atitinkamos gradacijos.

Todėl labiausiai reikia kreipti dėmesį į aktualius ir kartu tolimesnės perspektyvos požiūriu

(Nukelta į 2 psl.)

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

reikšmingiausius mūsų kultūros darbo uždavinius. Tokie yra pirmiausia lietuvių kultūros perdavimas jaunajai kartai ir su ta kultūra supažindinimas vyresniųjų bei suaugusiųjų, ypač netekusių natūralios lietuviškosios geografinės ir kultūrinės aplinkos paramos. Tam rimtas pagrindas tebus padėtas, paruošus mokslinių studijų, tiriančių jauniosios kartos nutautimo, o suaugusiųjų asimiliacijos vyksmą bei jo dėsnius švietimoje aplinkoje. Tai, žinoma, liečia tiek lietuvių nausėdijus svetur, tiek pačių dabartinę Lietuvą. Kaip, pavyzdžiui, galima sėkmingai kovoti su jaunimo nutautimu, jei tas nutautimo procesas nėra pagrįstai mokslinai išnagrinėtas, pati kova nesuplanuota, pasiremus iš tyrimų gautais duomenimis, o pasitenkinama tik atsitiktiniais spaudoje pasirodžiais ir asmeninės nuovokas tereikščiančiais straipsneliais ar tokio pat pobūdžio pareiškimais susirinkimuose ar suvažiavimuose. Todėl reikėtų neatidėliojant imtis įvairių būdų įtraukti galimai daugiau gerai pasiruošusių specialistų atitinkamoms liuanistinėms temoms nagrinėti. Ar nebūtų svarbu, kad įvairiomis priemonėmis (įskaitant ir propagandą spaudoje bei atitinkamą pačių autorių pagerimą) imtumės skatinti jaunuosius mūsų akademikus bei intelektualus rinktis lietuviškąsias savo mokslo darbų temas Amerikos ar ir kitų kraštų universitetuose? Dabar tik retas savo disertacijai (tezei) tokią temą tešima; nors ypač JAV jos pasirinkimui kokių kliūčių nedaro, ir ją nevienur galima pasirinkti kad ir iš esmės nelietuviškai specialybės šakai.

Išskirtinai svarbus yra jaunų mokslininkų liuanistų ruošimas. Suplanavus atitinkamų mūsų kultūrinę institucijų paramą, bent pradžiai toks ruošimas nebūtų neįmanomas kad ir ta prasme, jog jaunas kandidatas galėtų pasirinkti pagrindinę specialybę "praktiškesnę" (t. y. pirmiausia teikiančią pragyvenimui pagrindą), o šalutinę jau ir liuanistinę specialybę.

Labai aktualus mūsų bendrinės kultūrinės organizacijos uždavinys turėtų būti mūsų šveičijos bei tremtinių pėdsakų dokumentavimas — liuanistų gyvenimo dokumentų bei liudijimų rinkimas ir saugojimas. Juk kone kasdien, ypač senajai kartai pasitraukiant iš gyvenimo, išmetami į šiukšlių dėžes senų liuanistų laikraščių komplektai, liuanistų knygos, neišskiriant nei liuanistų draugijų protokolų, raštų ir archyvų. Kai kurios liuanistų laikraščių redakcijos Amerikoje pačios neturi nei savo laikraščių komplektų. Tokiu bei panašiu būdu mūsų šveičija tolydžio verčiama žmonėmis be praeities, kaip civilizacijos nemačiusios kiltys. Juk, pagal jau "Aušroje" įrašytą šūkį, "Homines historiarum ignari semper sunt pueri" (Žmonės, nepažįstantieji praeities, visada pasilieka vaikai). Jeigu net organizaciniai mūsų istorikų būreliai nieko platesniu mastu čia nepadarė, didelė atsakomybė šį neatidėliotiną (iš dalies ir suvėlintą) reikalą imtis kaip nors tvarkyti kritna ant mūsų bendrinės kultūrinės organizacijos pečių.

Padaryti mūsų kultūrinę individualybę bei jos pasiekimus lengviau priimamus šveičiams ir net mūsų pačių jaunajai kartai, gyvenančiai už Lietuvos ribų, būtina tam tikrus liuanistinius veikalus leisti ir plačiau vartojamomis kalbomis. Dabar

Po lietuvių menininkų koncerto Berlyne 1944 metais. Pirmoje eilėje iš kairės į dešinę: akompaniatorius Aleksas Mrozinskas, solistė Pranė Radzevičiūtė, solistė Vincė Jo nuškaitė, solistas Ipolitas Nauragis, solistė Antanina Dambrauskaitė, pianistas Andrius Kuprevičius. Antroje eilėje iš kairės: solistas Aleksas Kutkus, solistė Alia Kalvaitytė ir akompaniatorius Stasys Gallevičius.

Trylika apie šviesųjį mūsų dainininką

Aleksas Kutkus gyvenime ir scenoje

Grazina Matulaitytė

(Tęsinys iš praėjusio šeštad.)

Aleksas Kutkus ir jo darbai Lietuvos Operos scenoje man paliko pačius šviesiausius prisiminimus. Scenoje ne tik kultūringas dainininkas, suprantas įvairius muzikos stilius, bet ir aktorius, įsigilinęs į operinį vaidmenį.

Kaip partneris, retas muzikalu, ritmo pajautime ir tvirtu partijos (rolės) žinojimu. Visada padėdavo duetuose ir ansambliuose.

Kaip žmogus — išskirtinai kultūringas, korektiškas, draugiškas, su dideliu humoro pajautimu, visad lygias nuotaikas. Nepaprastai ištyrmingas darbe, kuriame buvo nepakeičiamas, nes savo repertuare turėjo apie keturiasdešimt pirmųjų operinių personažų.

Elžbieta Kardelienė

Aleksą Kutkų pirmą kartą pamatčiau Kauno "Metropolio" viešbučio kambaryje, kai atėjau pas jį,

kitataučiams mokslininkams, ką nors norintiems rašyti apie Lietuvą ir liuanistus ar tik ieškantiems duomenų kokiam lyginamajai tarptautinei temai, susidarę suprantamą, kartais nenugalimų sunkumų dėl kalbos nemokėjimo arba jiems tenka naudotis literatūra, dažnai trūktina ir neobjektyvia, parašyta kuria jiems labiau prieinama kalba. Tokių liuanistų kultūros temomis veikalų skelbimas, sakysime, angliškai, ispaniškai, prancūziškai, ne tik padidintų ir pagilintų liuanistų tematinį įnašą tarptautiniam mokslui, bet kartu objektyviau atstovautų liuanistų kultūrai ir laimėtų daugiau ir tikresnių draugų kitų tautų tarpe negu rėmimasis vien politine informacija bei propaganda. Ligi šiol čia maža kas tepadarėta. Tokia švietimasis kalbomis literatūra reikalinga jau ir mūsų jauniesiems šviesuoliams, akademikams. Keletas JAV liuanistų inteligentų, remdamiesi ir savo pa-

kaip konservatorijos profesorių, prašyti, kad mane priimtų mokyti dainuoti. Net ir dabar girdžiu jo atsakymą: "Mėla mergaitė, tu gi savo prašyme aiškiai parašėi, kad nori į Grigaitienės klasę. Kaip gi dabar aš galėčiau tave priimti pas save?" Ir kai Vladislava Grigaitienė pagaliau vis dėlto mane priėmė, o 1930 m. baigusi konservatoriją patekau į Lietuvos Valstybinę Operą. A. Kutkų čia sutikau jau scenoje, kaip aukštai iškilusį dainininką, dainuojantį pirmieles tenorų partijas.

Man buvo garbė su A. Kutkum 14 metų dainuoti daugelyje operų: nuo Sevilijos Kirpėjo iki Traviatos, Manon ir kt.

Ir scenoje per repeticijas, kaip aną pirmą kartą "Metropolio" kambaryje, jis mane pavadindavo "Mėla mergaitė", visada patardamas, baimės užkluptą ramindamas.

Spektaliuose draugiškas, malonus ir partneris vien gero geidžias. Scenos žmonės pažinojo A. Kutkų kaip labai inteligentišką asmenybę, moka kaip su humoru pakalbėti susibūrimuose, didelį dėntelmeną santykiuose su visais teatro tarnautojais.

Stebėdavamės tenoro A. Kutkaus išverme. Jam gi dažnai tekdavo dainuoti po 3-4 spektaklius savaitėje, o tai reikšdavo, kad dainininkas galėdavo tik dainuoti, išlėsti ir

čių vaikų, jau daugiau angliškai beskaitančių ir bepaskaitančių, patirtimi, yra man energingai įrodinėję, kad minimosios literatūros anglų kalba paruošimas daug galėtų padėti liuanistams ir apskritai liuanistų reikalui.

Rimtas sėkmingas bendradarbiavimas mūsų kultūros darbui yra būtinas planingas tolydinis atitinkamų bendrinių suvažiavimų bei organų nutarimų vykdymas. Dabar dažnai atsitinka, kad kokiam pvz. kultūros kongrese ar vienos kadencijos kultūrinio organo sesijoje priimami gražūs nutarimai, o paskui jie kone užmetami, bent iš dalies pamiršiami. O iš tikrųjų turėtų būti tokie nutarimai neatlaidžiai rūpestingai vykdomi, o likusieji neįvykdyti perimti sekančiųjų kongresų ar atitinkamų organų, patiekiant ir vykdydami apyskaitą bei painformuojant visuomenę. Neįvykdyti sumanymai bei nutarimai pažangos nedaro.

P. Jonikas

vėl dainuoti. Ir taip dainuoti išties savaites, išties metus.

Pildomas partijas A. Kutkus visada tobulai mokėdavo. Jam nereikėdavo nei sulferių, nei dirigentų. Turėjo puikią atmintį ir buvo labai muzikalus. Su A. Kutkum dainuojant, neturėdavai jokios baimės. Jeigu ir atsitiktų kokia klaidelė, partneris tave visada išgelbės taip, kad net ir dirigentas nepajus. Kada tik aš atsimenu A. Kutkų, visada pagalvoju, kad pats Dievas, dovanojęs jam talentą, skyrė būti Operos solistu.

Alodija Dičiūtė-Trečiokienė

Kiekvieną kartą, kai tenka atverti praeities lapą, darosi graudu, skaudu ir kartu džiugu, prisimenant išeitį gyvenimo kelią ir daugybę įdomių asmenybių — dirigentų, režisierių, solistų.

Tarp jų visada prisimenu ir nepamirštamą Aleksą Kutkų, solistą, kurį pažinau 1929-30 metų sezono, vos įstojus į Lietuvos Valstybės Operą, anuo metu jau pasiekusią didelių aukštumų, o 1930 m. iškilmingai šventusiai savo 10 metų jubiliejų.

Kalbant apie Aleksą Kutkų, reikia mintimis nukelti paliktos Lietuvos, nes jis ten 22 metus kūrybiškai reiškėsi. A. Kutkus nemažai važinėjo po pasaulį. Jo asmenybėje atsispindėjo vispusiškas išsilavinimas. Aukštos erudicijos, jautrus, išvaizda ir būdu malonus, kolegialus. Reaguodavo greit, sunkiausias problemas sprėsdavo su humoru, rasdavo išeitį galvosūkiams greit išspręsti.

Malonus tembro balsas ir didelio talento artistas. Be galo muzikalus, gaidas skaitydavo kaip laikraštį. Su Aleksu Kutkum dainuoti buvo lengva ir saugu. Turint tokį stiprų partnerį, užmiršdavai, kad esi scenoje.

Solistas Kutkus "vežė" pirmojo tenoro repertuarą. Sunku net įsivaizduoti, kaip galėjo pakelti tokį atsakingą ir sunkų darbą, turint tokie nutarimai neatlaidžiai rūpestingai vykdomi, o likusieji neįvykdyti perimti sekančiųjų kongresų ar atitinkamų organų, patiekiant ir vykdydami apyskaitą bei painformuojant visuomenę. Neįvykdyti sumanymai bei nutarimai pažangos nedaro.

Mane ypač stebino A. Kutkus aktorius. Jo vaidinti personažai įvairūs, lyg vaivorykštė. Nuo draminių iki komiškių. Kiekvienas kitoks ne tik išore, bet ir vidiniai. Charakteriai išbaigti, išlyginti, išgyventi. Buvo tartum styga, kuri užgauta, pagal reikalą suskambėdavo subtiliai švelniai, stipriai ar grubiai. Toks buvo A. Kutkus valdyboj. Jis nevaicino, jis gyveno.

Spektaklis pasibaigė, uždanga nusileido, publika išsiskirstė. Tik artisto išsiūbavę nuo įtampos nervai ir visas jo išvargęs kūnas dar negreit nurims. Per naktį ausyse skambės orkestras, mintys raizgysis ir pinsis. Išsikamavęs, gal tik paryčiu sumerks akis.

Žiūriu į stovinę ant stalo Lietuvos Operos 10 metų (1930) jubiliejinę nuotrauką. Iš 32-ųjų — 16 jau iškeliavo negrįžtamai.

Rožę, kurią mesdavau A. Kutkui "Carmen" operoj, norėčiau su pagalba ir padėka padėti po jo kojų už neužmirštamą akimirkas scenoj.

Alia Kalvaitytė

Aleksas Kutkus mano atminty liko šviesiausia asmenybė, kurią pažinau, būdama Kauno valst. teatre. Tai buvo žmogus, apdovanotas gausiais talentais! Svarbiausias jo bruožas — neturėjo širdy jokio pavydo jausmo. Priešingai, savo patirimi padėdavo ypač jauniem dainininkam, kuriem to labai reikėjo.

Epizodas, kurio nepamiršiu, įvyko "Trubadūro" spektaklio metu, atliekant Azučenos partiją.

Istorija trumpa. Tai nebuvo mano Azučenos pirmojo pasirodymo metu, debiutą jau buvau turėjusi, bet kažkodėl vėl vyko "Trubadūro" generalinė repeticija. Operą dirigavo Vytautas Marijošius. Po repeticijos dirigentas šaukia: "Kalvaitytė, j sceną". Išbėgu. Ogi Marijošius, visiem girdint, sako: "Labai gerai!". Ką bekalbėt, džiaugsmo pagauta, leikiu cementiniais laiptais į viršų, į rengimosi kambary, ir iš to smarkumo išsuku koją per riešą. Pradžioj atrodė menkinėlis, bet, grįžus namo, koja kaip paprastai tokiais atvejais būna, ištinę nesviečiškai. O ryt spektaklis! Nepaėmu. Ką daryt? Per visą naktį kompresai, naktis be miego, o dainuot vis tiek turiu — še tau, Jurgi, ir devintinė!

Savaime aišku, spektaklis buvo bausis. Kad šlubavau, tai nieko, senai žigonei tinka, bet jau dainavimas — Dieve, susimylėk, ir krankėjau ir gaidžiukus gaudžiau...

Tad čia ir pasireiškė mielas a. a. Aleksas, kuris, pamatęs kokioj esu būdoj, bandė visokiais būdais padėti, teatralų terminų sakant, mane apvaizdindamas, kad tik nesėkmės nepastebėtų publika. Po to, man A. Kutkus ir papasakojo, koks siaubas jį apėmė, kai Marijošius per repeticiją mane išgyrė. Tai reikėdė bloga pranašystė, kuri ir išsipildė spektaklio metu. (Scenos žmonės turi

Dr. F. W. Benbow kabineta perėmė
DR. RAIMUNDAS BLAŽYS
DANTISTAS
1007 Curtiss Street
Downers Grove, Ill. 60515
Valandos pagal susitarimą.
Tel. — 968-0045

DR. REGINALD CIENKUS
TEL. — 788-3980
GYDYTOJAS CHIROPRAKTIKAS
6230 W. Cermak Rd., Berwyn, Ill.
Pirmad., Antrad., Ketr. ir Penktad. 9 val. ryto iki 12 val. diena ir nuo 3 val. popiet iki 8 val. vakaro.
Šeštadienis 8:30 iki 12 val. diena.
Emergency tel. — 788-3981

"Drauge" galima gauti visokių vizitinių kortelių, atspausdintų įvairiomis spalvomis. Kainos visada priimanamos. Greitai atliekamas užsakymas.

daug prietarų ir jais šventai tiki).

Aleksą Kutkų labai gerbiau, jo pastabom šventai tikėjau, su ju nuomone, kas liečia dainavimą, visada skaičiausi. Ir kai buvau pakviesta Chicago Lietuvos operos 1960 metais adikt Azučenos partiją "Trubadūre", iškart nesutikau, kol nepatikrinau savo vokalo su A. ir J. Kutkais. Jiedviem pripažinusi, kad dar galiu dainuoti, spektakly dalyvavau ir, atrodo, visai neblogai.

Tebenešioju širdyje, didelį dėkingumą mieliems patarėjams ir bičiuliams a. a. A. Kutkui ir jo gyvenimo palydovei solistei J. Vencevičaitėi - Kutkuvieni.

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGŲ
2801 West 63rd Street
Kampas 63-ojos ir California
Val. pirmad., antrad. ir ketvirtad. 9 iki 7:30 val vakaro
Šeštad. nuo 3 iki 5:30 val vakaro susitarimą
Ofiso telefonai: 476-4048
Resid. tel. WAlbrook 8-8046

DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR GERKLĖS LIGOS
2588 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akusherija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurģija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
8007 W. 83 PL., Justice, IL, 599-0500
Pirmia ligontus pagal susitarimą. Jei neatšliepia, skambinti 874-8012

DR. C. K. BOBELIS
INKSTŲ IR ŠLAPIMO TAKŲ CHIRURGIJA
Tel. — 695-0633
FOX VALLEY MEDICAL CENTER
840 Summit Street
Route 58 — Elgin, Illinois

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2424 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 7 popiet antrad., penkt. 1-5, rād. ir šešt. tik susitarimą

Dr. Ant. Rudoko kabineta perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2700 West 51st Street
TEL. GR 6-3400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penktad. 10-4, šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 785-4477 Rez. PR 8-6060
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGAS
Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Resid. tel. — GI 8-0873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINE CHIRURGIJA
6132 So., Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatšliepia, skambinti: MI 2-0001.

Tel. — BE 3-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akčių Ligos
8907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telefonai: PR 8-2220
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKIA
VAIKŲ LIGŲ
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
8344 West 63rd Street
Val. kasdien nuo 1-4 p. p. ir 6 iki 8 v. Trečiad. ir šeštad. uždaryta

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarimą

Tel. ofiso ir buto OLYmpic 2-4158
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1448 So. 90th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 8-3 val. vak. Trečiad. ir šeštad. 11 iki 4 val. popiet

Juzė Augaitytė

Likimas lėmė drauge vargti tremties kelionėje iki emigracijos Amerikon. Subombardavus Alekso ir Jazdės Kutkų apsisostimo vietą Berlyne, jiedu neteko visu savo judimo turto — lagaminu. Aleksas Kutkus ne tik nenusiūpinė ir nelūdėjo, bet, kreipdamasis į mane, nusiūpsėjo: "Na, dabar mudu esame vienodai turtingi. (Aš visų savo lagaminų netekau Lietuvoje —

Tel. RELiance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvius gydytojas)
3925 West 59th Street
Val. pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak. Šeštad. 12-2 val. p. p. e. trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet.
Ofiso telefonai: RE 7-1168
Resid. telefonai: 239-2919

Ofiso HE 4-1818. Rez. PR 6-6607
DR. J. MESKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val. pirmad., antrad., ketv. ir penkt. nuo 3 iki 7 val. p. p.
Tik susitarimą

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
ofisai:
111 N. WABASH AVE.
4200 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2628 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lense".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLES IR PROSTATOS CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5548

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Resid. GR 6-0617
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 9 v. vak. antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisai ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. P'rospect 8-1223
Atostogose nuo spalio 18 d. iki lapkričio 11 d.

Ofiso tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6196
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val. pirm., antrad., ketv. ir penktad. 9-5 ir 6-7 — Iš anksto susitarimą

Tel. P'rospect 6-9400
DR. ONA VAŠKEVIČIUS
(VASKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6848 South Albany Avenue
Val. Pirmad. 6-8 p. p. antrad. 2-5 p. p. penktad. ir šeštad. namų 658-4850
Kitom dienom tik skubiu reikavim susitarimą.

Tel. Ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKONAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet. Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141; namų 636-4850
Val. pirm. antr. ketv. 1-5 ir 6-8, penktad. 2-5, šešt. pagal susitarimą. Ofiso tel. 767-2141; namų 636-4850
Val. pirm. antr. ketv. 3-5 ir 6-8, penktad. 3-6, šešt. pagal susitarimą

Asotis, pripildtas šviesos

Nuotrauka Jono Bogutės

Subtilaus įsijautimo poetė

VLADAS ŠALTMIRAS

Julija Švabaitė-Gylienė, SEPTYNI SAULĖS PATEKEJIMAI. Eilėraščių. Viršelių ir vinjetės piešė Danguolė Stončiūtė. Išleido "Ateitis" 1974 m. Literatūros serija Nr. 8. Spaudė Mykolo Morkūno spaustuve Chicagoje. Leidinys kietais viršeliais, 80 psl., kainą \$3.50, gaunamas ir "Drauge"

Julija Švabaitė-Gylienė yra jautrios klausos ir subtilaus įsijautimo poetė. Kūrybos procese ji nepraranda pusiausvyros — moka pažaboti savo jausmus ir vaizduotę. Poetė nesileidžia jų nesėdinti ir kalba į mus tiksliai atseiktų žodžiu, sąmoningai aprėžtais vaizdais ir tiek savęs teatskleidžia, kiek eilėraščiui būtina.

Švabaitė praeina pro mus savo eilėraščių dukra, motina, drauge, žmona, šeimininke, gyvenimui ir kasdienybei įsipareigojusių žmogumi, kurio širdis bet-

gi pirmučiausia plaka poezijai. Todėl ji sako:

*Aš neplausiu grindų
Ir pietų jums nevirsiu
Atsigulsiu
po rožėmis,
eilėraščių užsiklosiu... (27)*

Poeto pašauktas — žemiškojo nemarumo užsitikrinimas: *mirtis nepaliečia poetų (60)*

O aukščiausias jos tikslas — parašyti tobulą eilėraštį, apie kurį ji šitaip, faustiškai, praneša:

*esu poetė,
nes negaliu parašyti
tokio eilėraščio,
kad sustotų laikas ir taryt: —
Pailsėk, Niekas tavęs nelaučia,
pailsėk. (19)*

Švabaitė gyvena poezija, pažįsta ją, seka jos ne tik lietuvi-

šką, bet ir pasaulinę raidą. Gyvenimas Švabaitei yra medžiaga, tema poezijai, o kiti poetai — neretai pavyzdys kūrybai. Per klausos jautrumą, sugebėjimą įsijauti, ji dažnai ieško įkvėpimo pas kitus. Todėl, įsiskaitę į jos eilėraščius, atpažinsime tai čia, tai ten ir viena, ir antra, ir trečia poetė. Kartais ji įsimyli eilutę ar kitą, perpindama ją savais žodžiais, t. y. panaudodama savajam eilėraščiui išieties tašką ir parašydama variaciją ta pačia tema. Dėl to jos pėzija gal ne visada yra originali. Bet rasime pas ją pakankamai savitumo, kur ji lieka vienalytė, įtikinama apvaldyto žodžio meistrė.

Švabaitė — elegiška poetė. Ji kartais prabyla į mus iš taip gilių vienumos, jog stebiesi, iš kur trapi moteriškė emėsi tiek dvasinės jėgos, kad prašnektų

iš tenai, iš kur teateina didžiulė, filosofinė tyla.

*Išsekusių upių akmuo,
krantai negyvi,
kieta, ištroškusi žolė —
Kur aš,
kur aš pririnksiu
gėlių Julijomui? (60)*

Arba:
Pilnos maldų kišenės

už paskendusį Juozą

*už baltą Jankelio sielą,
grojančią smuiku
mažą krautvelėję,
Basanavičiaus gatvėje (65)*

Šios citatos iš skyriaus Requiems mano draugams" rodo, kokių jautrių virpesių poetė sugeba perteikti savo sielos įspūdžius.

Rasime pas Švabaitę ir monochromiško kalbėjimo, būdingo ir abiems jauniems amerikiečių poetams, kuriuos Švabaitė atsirenka savo trijų eilėraščių motyvais: Sylvia Plath ir Gregory Corso. Tik anglosaksų poezijoje garsinio eilėraščio pradai yra lemtingai svarbūs, suteikia kad ir vienaspalviui eilėraščiui plačią niuansų skalę. Mūsų eilėdarėje šis pradai niekad nėra buvę taip išskirtinai pabrėžiamas. Šio, anglosaksiško, prado nerasime nei Švabaitės eilėraščiuose. O rašant baltomis eilėmis, atsisiakius metrikos, rimo, vartojant kasdienos žodyną, kas nors privalo užimti jų vietą, antraip poezija suprozėja.

Kas gi yra tas garsas, apie kurį čia šnekama? Lyrinėje poezijoje į skaitytą pirmučiausia ateina žodžio garsas ir jį tuoj pat seka žodyninė žodžio reikšmė. Šis garsas atneša į skaitytą anapus žodžių užslėptą jausmą, poeto nuotaiką, kuriant eilėraštį. Toji garsinė nuotaika drauge gali perteikti ir žodžio sinonimus, homonimus (antrinius vaizdus). Liaudies daina, kad ir kaip poetiška skaityti, pilnai tegali būti išgyventa tik dainuojant, nes jos garsas yra ne žodinis, o muzikinis, todėl liaudies daina ar rauda nėra tobula pavyzdys žodinei lyrikai.

Jau minėta Sylvia Plath šitaip kalba apie virtuvę:

*Viciousness in the kitchen.
The potatoes hiss.*

"The potatoes hiss" — bulvės šnypščia (kaip gyvatės). Jos

Julija Švabaitė

Naujausi eilėraščiai

SEKMINĖS VILNIUJE

*Konvalijos. Berželių šakos.
Juoda skarelių giria.
Plachios ir šiltos močiutės pėdos
Aušros Vartų gatve...*

— — — Atvaikščiosi už visus,
— — — Atverksi už visus,
— — — Atklūpėsi už visus...

*Į tamsų,
tamsiausių tlemę traukia širdis —
nuo saulės,
nuo langų,
nuo didžiojo kelio.
Skersgatvių rezginy paklydau kaip
miške — — —*

*Močiutės rūbas,
jos šiltos pėdos
mudilusiu akmeniu
atsargiai,
atsargiai
Antakalnio
gatve — — —*

MONS SALVATORIS

*Tiltai mediniai. Akmeniniai.
Tiltai iš sniego. Debesų,
kalnų, kavernų, magistratų —
tiltai iš melo
ir tiesų.*

*Ir tais tiltais tave parnešiu
su grindinio asla plukta,
kiemų arkadomis ir liepom
ir dūlančia
pilies plyta — — —*

VILNELE, ŠVENTOS UGNIES

*Vilnele,
šventos ugnies,
neatkastų šaltinių,
vandenio kristolinio
Kristoforo dely.*

*išsprausk mane stebuklų miestai,
perkelk mane į kitą krantą,
į kalno žolę,
pušų vienatvę.
Aš noriu tenai mirti...*

šnypščia ir kerta jau ir pirmoje eilutėje su š, s ir č. Sprogstamieji priebalsiai p ir, stacato pasikartoja, du t ("nemalonūs" garsai anglosaksų poetikoje) dar pagilina poetės aversiją virtuvei. Ši aversija perteikiama tiek garsais, tiek žodžiais. Vien pirmojo žodžio (ir tai gana abstraktaus) loginė reikšmė nebūtų pilnai įprasminus poetės nusiteikimo.

Švabaitės kalbėjimas apie virtuvę, neįkrautas garsine jėga, veikia mus epiška, kone atitraukia:

*Virtuvė yra šeimos palaikymas —
vyro pagarbinimas —
vaikų užuovėja —
saldus gyvenimo akmuo.*

*slegias nuo šimtmečių
atsineštą
naminės duonos rūgštį. (22)*

Visą strofą išgelbsti paskutinės dvi eilutės, į kurias Švabaitė įplaukia ritmingai įsisiūbavusi ant pavojingai suprozintų, nors ir tvarkingų sakinių.

Įprastinės, kasdieninės frazės panaudojimas, nesuteikiant jai naujo atspalvio, vis užtikamas Švabaitės eilėraščiuose tai šen, tai ten:

*Tavo mylimas veidas
ištirpo neatpažįtamai (9)
Čia valandėlei pailsi
ir mano nuvargusios kojos (16)*

*Nieko labiau nenorėčiau
tik rašyti gražų eilėraštį*

apie tavo gyvenimą (23)

Taigi, Švabaitės poezijoje užtinkame labai įvairuojančių, prieštaringų elementų. Šalia nuopuotinto žodžio rasime ir švelniausios lyrikos versmų; šalia kiek pretenzingos, atitrauktinės frazės — giliu jausmu trykstančius žodžius.

*Tėve,
iš suskėrdusių tavo dely
aš ištraukiau ploną rankutę —
maža, nepatyrusi mergaitė —
išėjau rašyti savo vardo
balta kreida asloje
didžiosiomis raidėmis... (12)*

Kas Švabaitės užrašyta didžiosiomis raidėmis, gal užtikrins ir jai poetinį nemarumą.

ALEKSAS KUTKUS GYVENIME IR SCENOJE

(Atkelta iš 2 psl.)

Jau Ir daugiau, išskyrus savęs, neturime ko prarasti. Tad saugokime bent gyvybę".

Kutkus visados buvo kuklus, savo patarimais, paguoda visiems priimanas, užmiršdamas iškilą menininko padėtį ir didelius pasiekimus scenoje.

Sirdimi Aleksui Kutkui reiškiu dėkingumą už pagalbą mano scenos darbuose. Ir už padaršinimą pakelti išeišvijos vargus.

Antanas Sprindys

Lietuvos Valstybinės operos solista Aleksandra Kutkauską — Aleksą Kutkų prisimenu nuo 1925 m. Velykų antros dienos, kai, būdamas dar gimnazistas, aš iš Biržų atvažiavau į Kauną ir pirmą kartą patekau į teatrą: į Vagnerio operą "Lohengriną", kurioje A. Kutkus dainavo Lohengriną. Sunku anomet buvo viską suvokti: daug triukšmo, kai kurių dainininkų žodžių visai nesugavau, o Alekso Kutkaus atsisveikinimais su gulbe ir jo pasisakymas paskutiniame

veiksme man padarė didelį įspūdį. (Tuo metu net neįsivaizdavau, kad kada nors teks būti jo bendradarbiu).

Kiek vėliau, kai pradėjau mokytis dainuoti ir dažnai lankiaiu operos spektaklius, į Aleksą ėmiau žiūrėti kaip į žmogų, iš kurio gali pasimokyti. Daug jo sukurtų personažų mane žavėjo, bet ypač patiko jo Pedro operoje "Pakalnė" ir Germanos operoje "Pikų dama". Kai buvau priimtas į teatrą, su Aleksu Kutkum pavyko arčiau susipažinti, nes teko nemažai tose pačiose operose dalyvauti. Anuomet pažinau Aleksą Kutkų, kaip didelės erudicijos ir nemažesnio takto žmogų. Nors turėjo daug sąmojaus ir taisyklių bei aštrų liežuvį, savo pastabomis ar "špilkutėmis" per skaudžiai nieko neįgėdavo. Jaunesniems kolegoms nuosirdžiai patarėdavo. Buvo nepataisomas entuziastas, ir niekad neteko matyti jo susiraukusio ar nosį nukabinusio. Štai pvz. sutinku Aleksą Kutkų su žmonele beplavinėjančius Berlyno gatvėmis. Aplinkui ugnis, dūmai aik graužia, o jis, atrodo, nebogai nusiteikęs. Nors subombardavo viešbutį, kuriame gyvena, neteko ir to "didelio turto", kurį buvo atsivežęs, t. y. poros lagaminų, tačiau patenkintas ir laimingas, išlikęs sveikas ir gyvas. Kai galvoju apie Aleksą Kutkų,

kyla mintis, kad ir jis, kaip tas legendos riteris Lohengrinas, atėjo į mūsų tarpą guosti, raminti ar vargstančiųjų ginti. Savo amžių skyręs tik menui, vien dainai, ilgus metus ryžtingai kėlė Lietuvos Valstybinėje operoje pirmojo tenoro repertuarą, tuo užtikrindamas šios institucijos gyvastingumą.

Sofija Adomaitienė

Lietuvos Valstybinės operos solisčių sąstatan patekau viena iš paskutiniųjų, todėl neteko su a. a. Kutkum partneriauti ir net su juo spektakly dalyvauti. Baigus Muzikos konservatoriją, pirmieji mano žingsniai po "Aidos" debiuto Kaune, buvo 1941 m. naujai įsteigto Vilniaus operos. A. Kutkus į Vilniaus operą atvyko tik 1944 m., o aš tuo metu buvau perkelta į Kauno operą.

A. Kutkaus sukurtus operos personažus prisimenu kaip žiūrovė. Pastoviai gyvenama Kaune, nuo pat gimnazijos suolo, nepraleisdavau nė vieno operos pastatymo. O vėliau Muzikos konservatorijos mokiniai galėjom be užmokesčio gėrėtis ope-

ros menu.

Aleksandras Kutkus žavėjo mus savo sukurtais nemeluotais vaidmenimis, muzikalumu. O kas svarbiausia, stebino tuo, kad visas paritjas dainuodavo, nesekdamas dirigento. Tik vėliau sužinojom paslaptį — akių trumparegystė. Rimtas sceninis pasirošimas, nepaprastas muzikalumas išskyrė jį iš kitų solistų tarpo. Todėl daugiausia ir vėžė operos repertuarą našta Kaune bei gastrolėse. Paskaičius jo prisiminimų knygą "Dainininko dalia", paaiškėjo, kaip rimtai jis scenai ir dainininko keliui ruošėsi.

Likimas mus suvedė Chicagoj, Lietuvos kongrese šlame didmiestyje 1956 m. kilo sumanymas visų sričių teatro veikėjams įsteigti savo organizaciją — Scenos darbuotojų sąjungą. Pirmininku buvo išrinktas A. Kutkus.

Blogėjant sveikatai, jį išėmė trauktis iš visų darbų. Perėmus iš jo pirmininkavimo pareigas, jis dažnai patefonuodavo ir išsikalbėdavo apie kultūrinius įvykius. Jam viskas buvo įdomu. Pasiūsdavau garbės bilietus į visus Scenos darbuotojų s-gos statomus spektaklius, bet dažnai atsakydavo: "Sunku jau man tris valandas išsėdėti ir triukšmas ausis erzina".

Kaip žmogus buvo švelnus, turįs griežtą nusistatymą, o žmonėms ir kolegoms džentelmenas.

Iza Motekaitienė

Atminimų virpesy mūsų didžiojo operos solisto tenoro Alekso Kutkaus grožio ir gėrio idealų įkūnytą gyvenimas buvo ir išlikęs mūsų

Aleksas Kutkus Lenskio vaidmeny operoje "Eugenijus Oneginas".

mintyse ir širdyse. Pirmiausia pažinojau šį didelį dainos menininką tik iš tolo, kai jis visame talente pajėgume "vežė pirmaeilį operos rolių vežimą" nepriklausomos Lietuvos Valstybiniam operos teatre, o aš, Kauno konservatorijos studentė, gėrėjau ne vien balsu, bet ir jo sukurtais operiniais personažais. Baigus konservatoriją, deja, teturėjau laimės būti vos du sezonus mūsų Didžiosios operos solistų šeimoj. Tai buvo neramiausi metai tėvynės praradimo išvakarėse, kai kiekvienam terūpėjo, ką atneš politikos rytoj, bet ne glaudesni operos kolektyvo santykiai. Tad ir neteko iš arčiau A. Kutkaus, kaip kolegos solisto, pažinti. Tačiau iš tėvynės pabėgę, po didžiojo Berlyno bombardavimo, buvom apgyvendinti kaimynystėje vienam vokiečių kaimė. Besirūpinant gyvybe, karui pasibaigus, atsiradom anglų okupuotoj žonų (gal ilgiausiai Bad Segeberge), kur pradėjom dalyvauti koncertuose, iki Kutkų išvykimo į Uchtę. Ilgiausiam laikui likimas suvedė mūsų šeimas po emigracijos Amerikon, Chicagoje. Tai įvyko, kai A. Kutkus su žmona nusipirko butą antrame to namo aukšte, kur ir mes kiek anksčiau buvom apsigyvenę. Ir "tikrai susipažinome" kaip geriausi, nuosirdžiausiai kaimynai. Čia A. Kutkus parašė savo autobiografiją "Dainininko dalia", ir, manau, neklysiu, sakydama, kad čia jis išgyveno tai, ką savo

knogyj taip apibūdina: "Kiekvieno dainininko kelio pabaiga yra gili jo tragedija. Žmogus dar jautiesi visai sveikas, atviromis alimais matai, kad sceninės karjeros metu pasiekai daugiau pajėgumui atitinkamo meninio lygio ir tobulumo, tai kaipgi dabar daugiau nebedainuoti! Iš tikro, argi nėra baisiai liūdna, kad tada, kai esi pažinęs meno slapybes, kai rodos galėtum sužibėti visomis vaivorykštės spalvomis, balsinė stygos tau pasako: gana! Tavo giesmė jau sugiedota!.. Tokia yra kiekvieno dainininko gyvenimo pabaiga, tokia yra dainininko dalia. Bet tai juk nėra dar mirtis. Dar tu visa širdimi turi pajusti, kad niekam daugiau nebesi reikalingas... Mudviem su žmona ta pabaiga buvo lemta išgyventi švelnesnėse aplinkybėse... Mūsų teatrinį darbą nutraukė karas, Tėvynės praradimas, tremtis su jos stovyklomis ir tolimas, tolimas gyvenimas nuo Lietuvos..." (Dainininko dalia, 143-144 psl.).

Ir, tarsi šių minčių paskatinta, tikroji mirtis prieš penkerius metus jį paguldė amžinam poilsiui — toli nuo Lietuvos, Chicago kapuose.

Užgeso širdis, plakusi grožiu ir gėriui, mirė jo išpuoselėta daina ir tobuli operų personažai, tačiau minėtoji autobiografijoj jis paliko gyvas! Aš nerandu nieko geresnio jo atminimui, kaip linkėjimą perskaityti "Dainininko dalia" visiems, kas

(Nukelta į 7 psl.)

Trečiasis teatro festivalis

Jaunas dramos sambūris

JURGIS JANKUS

Cia, New Yorko valstijos Rochesteryje, anksčiau buvo gana stiprus scenos mėgėjų ratelis. Vėliau jis praretėjas, išsiskleidė, pagaliau nutilo, ir to smagus sambūrio vietoje liko tuštuma. Tokia jaučiama, beveik čiupo apčiuopiama.

Atvirai prisipažinsiu, kad nežinau, kada čia įsikūrė ateitininkų moksleivių kuopa. Vėliau jie pradėjo rengti savo metines šventes. Išvakarėse, iš kur nors pasikvietę scenos menininkus, surengdavo viešą spektaklį, o kitą dieną iškilmingą posėdį. Smagu būdavo užleisti ir į vieną ir į kitą. Nemenkindavo nuotaikos net ir tas momentas, kad kiekvienais metais ir menininkai ir paskaitininkai vis būdavo svečiai: čionykštė lietuviškoji bendruomenė palyginti su Chicago, New Yorku, ar Torontu, tokia mikroskopiška, kad savo vienujėgėmis sunku, rodos, ką ir padaryti.

Kai moksleivių ateitininkų kuopos globą perėmė dr. Jonas Dėdinas, jam tuoj topterėjo galvon, argi jau nebebūtų galima toms savo metinėms šventėms ir savą programą parengti. Kuopos valdyba, kuriai tada pirmininkavo energinga ir apsuksi moksleivė Danutė Krokytė, visu jaunatviškumu pritarė ir šoko įeškoti. Galvota apie šį ir apie tą, bet pro vietos kultūriniam gyvenime plačiai žiopsantį plyšį nepraeitai. Ties tuo plyšiu, kadaise užpildytą vietos dramos mėgėjų sambūrio, dabar užkūrinimo šaukiančia tuštuma, jie ir sustojo. Ir sustojo su eilinių moksleivių (o gal ir ne vieną senį) toli praškančių galvojimų brandumu ir užmoju. Jie neužsidarė siauram rateliu, mėgindami tik sumesti šokią tokią programą savo metinei šventei, bet užsimojo suorganizuoti dramos sambūrį, atvirą visam vietos lietuvių jaunimui. Ir nesuklydo. Talkon dėjos visi, kas tik buvo pakalbintas. Taip gimė Rochesterio dramos sambūris, globojamas ateitininkų studentų ir moksleivių. Jis net ir savo atskirą vadovybę sudarė iš dviejų moksleivių, dviejų studentų, ateitininkų globėjo ir režisieriaus.

Pirmuoju režisierium talkon pasišovė Andrius Cieminis, niekada nepailstas scenos entuziastas. Pirmam pastatymui sambūris pasirinko A. Kairio "Palikimą" ir tuoj kibo į darbą. Tik jau pirmoj repeticijoje atsimušė į tokią tamsią ir kieta uždanga, kad jeigu būtų buvę kiek silpnosio apsisprendimo ar ne tokio didelio ryžto, būtų tuoj nukratę rankas ir išsiskirstę. Tas pirmasis ir vėlesnieji susitikimai pirštu priklausamai parodė, kaip klaidingai ir net kvailiai tvarkėm savo kultūrinį ir visuomeninį darbą, iš jo išjungdami jaunimą. Jį palikom žaisti atitrūkusį nuo lietuviško gyvenimo bėgimo. Teisybė — buvo organizacijos (skautai, ateitininkai), buvo tautinių šokių būreliai, buvo šeštadieninės mokyklos, bet, pasirodo, jaungimui į savo tautos kultūrinę srovę to nepakanka. Pabaigė šeštadieninė mokykla, išaugo iš tautinių šokių, skautų ar ateitininkų, ir viskas nutrūko. Atsislojė ties savarankiškumo riba, jaunimas staiga buvo paliktas pats sau. Mums, senjams, jo bendradarbiavimas tapo nebereikalingas. Kaip čia su vaikais terliosis, kad pats viską gali padaryti.

Statant A. Kairio "Palikimą", kiekvienas pajuto, kokią spragą reikia užpildyti savos kalbos ir kultūros pažinime, pajuto kaip toli jaunimas yra paliktas nuo lietuviškos kultūrinės tekės. Visa laimė — nusisvyravo vado-

vai, ištvėrė jaunimas, nors ir pirmąjį spektaklį, kaip ir įprasta, daugelis senųjų rinkosi su kreiva šypsena: ką tie vaikai gera gali padaryti? Bet, pakilus uždangai, pradėjo vykty metamorfozė: kreivos šypsenos tiesinosi, abejingumas keitėsi į entuziazmą, ketvirtį šimtmėčio nesamoningai skeltas plyšys čiupėsi, o gale vaidinimo jo visiškai nebeliko. Ir seniai ir jaunimas susilydino į vieną tą patį lietuvių sambūrį. Po to tas pats atsitiko Montrealy ir New Yorke.

Dabar jie atsidėję stato Vinco Kudirkos (J. Jankaus scenai paruoštas) "Viršinkus". Labai norėjo Teatro festivalin vežti A. Kairio "Palikimą", o "Viršinkus" parodyti rengėsi tik viduržiemy, bet "Palikimas" sukliuvo festivalio taisyklėse. Jis buvo jau D. Lapinsko statytas Chicagoje, ir to paties autoriaus jau kitas veikalas buvo užplanuotas parodyti. (Mano galva neleistu visiškai be reikalo: to paties veikalas du pastatymai gali skirtis, kaip dangus ir žemė, o ir to paties autoriaus kodėl negalėtų būti rodomi tam pat festivalyje nors ir keli veikalai). Kelis akimirksnius sambūris buvo net susvyravęs, ar verta galvotrūkišiais rengtis ir nuvykus gal kiek prasčiau pasirodyti, negu galima būtų pasirodyti, pridėjus trejetą mėnesių darbo viršaus, kaip buvo anksčiau užplanuota. Ir vis dėlto nuspresta pasitempti, nuo daug ko atsisakyti, susitelkti ir padaryti. Pažūrėjus į tą smaguono perimtą impatą, su kuriuo įmasi darbo, atrodė, kad tikrai padarys. Dabar repetuoja tris kartus per savaitę — ir tai nėra lengva, nes tas pats jaunimas ir tautiniuose šokiuose, tas pats orkestrė, tie patys ir chore. Bet ne vienas nesigaili tokią našta užsidėjęs. Aną dieną Tadas Klimas atsinėšė paskaityti gana šmaikščią humoreską. Jis rašinėja jau kelintus metus, ir vis, ką naujo parašė, užbėga pasitarti, o šį kartą pasakė: "Zinai, kad po "Palikimo"

lietuviškai rašyti man jau daug lengviau". Ir tai nebuvo koks pasigyrimas, nes ir pats darbas rodė didelį palengvėjimą. Iš tikrųjų lengviau tapo ne tik vienam Tadiui, bet ir visiems, kurie išėjo per "Palikimo" gimas. Jeigu jau ne rašyti, tai bent pakalbėti, o "Viršinkai" dar daug nauja pridės.

Iš kitos pusės, vos pradėję repetuoti "Viršinkus", jau susilaukė net iš stiprių literatūros žmonių priekaištų, kam imtis tokio seno daikto, tokios atgyvenos? Kodėl ne ką nors avangardinio, ką nors naujo, ką nors verčiančio visą dramaturgiją aukštyn kojom? Bet Andrius Cieminis pasirinko "Viršinkus", kad jam atrodė, jog V. Kudirkos tema kartojasi ir kartojasi, kad ji nesenstanti. Lietuvai viršinkai buvo rusai, po jų vokiečiai, vėl rusai, vėl vokiečiai, vėl rusai ir visi vienodai čiulpė, vienodai grasino, vienodai suko, vienodai sau satelitus sukčius augino. Ir tebesuka, ir tebeaugina. Ir ne tik Lietuvoje. Daug kur tas pats. Net laisvuose kraštuose, net ir čia pat pašonėje, labai dažnai dešinioji vargu bežino, ką daro kairioji.

Ne tik režisierium, bet ir jaunimui "Viršinkai" prie širdies. Kudirka jiems atveria akis, kas darėsi jo laikais, ir kartu parodo, kas dabar tebesidaro jų tėvų žemėje. Tą su užsidedimu nori parodyti ir kitiems.

O, jie puikiai žino, kad vyksta ne kur kitur, bet į Chicago. Į miestą, kur žiūrovas gerokai palieptas didelių ir įmantrių pastatymų, apėmimų modernia teatro technika ir gausybe išpūdinų efektų. Jie žino, kad ligi tokių prašmatnumų mažam mažos vietos sambūriui dar toli, bet jie vežasi širdies šilumą, jaunuolišką ryžtumą ir nuoširdų lietuvišką atvirumą kitam lietuviui, kurį vėgali ir įmanoma pakeisti šalta neįsineresuota scenos mechanika.

Jaunieji ročesteriečiai repetuoja Vinco Kudirkos "Viršinkus" ir ruošiasi Padėkos dienos savaitgalyje jų pastatymą atvežti į trečiąjį teatro festivalį Chicago. Iš kairės į dešinę: K. Saladzius, K. Sabalytė, J. Laukaitis, T. Klimas ir Br. Petrauskas.

Aldonos Stempužienės rečitalis

Dariaus Lapinsko naujo dainų ciklo premjera

VLADAS JAKUBENAS

Aldona Stempužienė turi ilgą koncertinę praeitį, girdėta ne kartą ir Chicagoje. Pilno masto rečitaliai visuomet buvo jos stiprioji pusė, tiek dėl įdomios programos, tiek ir dėl spalvingo, į rafinuotumą, dažnai ir specifinį žanrą linkusio išpildymo. Jos vokalas: mezzo-sopranas su dviem, aiškiai besiskiriančiais registrais — kiek duslus žemutinis ir šviesus, lyrinio soprano pobūdžio viršutinis ne visuomet atitiko jos programų uždavinius, bet, sugėbant jį panaudoti interpretacijai jos spalvoms, nelabai ir tetrukėdė. Vis dėlto buvo rečitalių (paskutinis berods prieš ketverius metus, kuriuose, šalia spalvingo muzikalumo tarpais buvo baugu dėl jos vokalinio pagrindo. Malonu pažymėti, kad šiame Jaunimo centro Chicagoje lapkr. 2 d. koncerte iš pirmųjų gaidų just, kad solistė yra vokališkai gerokai atgijusi. Balso charakteristika pasiliko tokia pat, bet perėjimai tarp skirtingų registrų buvo sklandesni, o bendras skambumas didesnis ir vieningesnis.

Programa, kaip paprastai, gerai susistatyta. Ir dar su naujove: Dariaus Lapinsko naujo veikalų premjera. Beskaitant programą, aidu, Jono Dambrausko harm. liaudies daina "Vežė mane iš namų"; įdomiai kvarteto atliekama Br. Budriūno "Sausmą", M. Petrausko baladžiukė "Zvakė ir plastakė" ir W. H. Velt-B. B. "Vabalas ir gėlė". Kitoje pusėje nemažiau išpūdingi dalykai: B. Vasiliausko harm. liaudies daina "O, dalele"; nuotaikingas liaudies šokis "Klumpės" (su itin gražia antro tenoro partija); P. Freire - Jarošiko lyrišku tyrumu pasižyminti "Miegok, angelėli"; Br. Budriūno harm. liaudies daina "Subatos vakarėli"; nuostabi J. Brahmsio "Renkas aukso žvaigždės"; gražius liaudies žodžius puikiai perteikianti J. Zilevičiaus daina "Per naktelę šokau" ir niekad putoti nenustojanti, K. Griauzdės harm. liaudies daina "Alutis". Įrašai padaryti kruopščiai. Daugelis dainų ypač išsiskiria skaidria dīkija. Tiesiog matai pamosėje virpantį žodį. O tai retenybė mūsų vokalinė plokštelė, pasiūloje, kur dažniau melodijai, o ne žodžiui suteikiama visa pagarba. Žinia, už kokybę nuopelnas priklauso tada gerai įsidaivavusiam kvartetui. O taip pat ir plokštelių gaminimo firmai "Gintarui" (Hollywood, Calif.) ir jos įrašų žinovui Povilui Jasiukoniui. P. Jasiukonis suprojektavo ir gražų, tautiniais motyvais dekoruotą plokštelės aplanką. Pr. V.

kui atitinkamai atliekant atsakingai savarankiai fortepijono dalį. Dvi operinės arijos — iš A. Ponchielli'o "Giocondos" ir iš G. Rossinio "Litaliana in Algeri" buvo korektiškai perduotos, panaudojant "sviesiąją" solistės balso dalį.

Idomią naujovę sudarė šiandieninio Lietuvos kompozitoriaus A. Bražinsko "Keturių raudos". Palyginus su kitomis girdėtomis to autoriaus dainomis, čia jautėsi žingsnis ir novatoriškumą. Naujesnės harmonijos, pianistiškai įdomus akompanimentas turėjo vieną greitą trijų gaidų lyg raudos "temą", dideliu įvairumu panaudotą, apjungiančią visą veikalą. A. Stempužienė A. Bražinsko veikalą atliko savotiškai stilizuotu balso tembru, akompaniatoriumi D. Lapinsku turint nelengvą, kiek solistiškai partiją. Buvo tai įdomus numeris, rodąs naujesnių kelių ieškojimą liaudies melodijų traktavime toje pačioje vietoje su ta pačia reikšme. Beje, gražiai parvykusioj vilniečio tenoro V. Norėikos plokštelė yra įdainuoti, atrodo, tie patys vertimai. "Poeto meilė" A. Stempužienės išpildyme praskambėjo stilingai, su nuoširdžia nuotaika, D. Lapins-

kuo atitinkamai atliekant atsakingai savarankiai fortepijono dalį. Dvi operinės arijos — iš A. Ponchielli'o "Giocondos" ir iš G. Rossinio "Litaliana in Algeri" buvo korektiškai perduotos, panaudojant "sviesiąją" solistės balso dalį.

Idomią naujovę sudarė šiandieninio Lietuvos kompozitoriaus A. Bražinsko "Keturių raudos". Palyginus su kitomis girdėtomis to autoriaus dainomis, čia jautėsi žingsnis ir novatoriškumą. Naujesnės harmonijos, pianistiškai įdomus akompanimentas turėjo vieną greitą trijų gaidų lyg raudos "temą", dideliu įvairumu panaudotą, apjungiančią visą veikalą. A. Stempužienė A. Bražinsko veikalą atliko savotiškai stilizuotu balso tembru, akompaniatoriumi D. Lapinsku turint nelengvą, kiek solistiškai partiją. Buvo tai įdomus numeris, rodąs naujesnių kelių ieškojimą liaudies melodijų traktavime toje pačioje vietoje su ta pačia reikšme. Beje, gražiai parvykusioj vilniečio tenoro V. Norėikos plokštelė yra įdainuoti, atrodo, tie patys vertimai. "Poeto meilė" A. Stempužienės išpildyme praskambėjo stilingai, su nuoširdžia nuotaika, D. Lapins-

Penkių dainų St. Simkaus grupė buvo gerai parinkta, vengiant per daug nudainuotų. Iš jų nuo-

taikingiausia buvo paskutinė — "Išėjo tėvelis".

Dariaus Lapinsko "Balyvera" (negirdėtas lietuvių kalbos žodis?), dainų ciklas sopranui ir fortepijonui nėra lengvas apibūdinti; kiekvieno atveju čia buvo apšiai ryškios, gan originalios kūrybos. Solistės partija sukurtą lietuvių dainų ar raudų dvasioje, be aiškių melodiškų "skolinių", diatoniška, bet laisvai kaitaliojanti tonaciją, su beveik politonalinio efektu. Akompanimentas, kiekvienam ciklo numeryje turėjo disonansiškai naujovišką, atonalę tonaciją, kuri, kaip atrodo, buvo vartojama improvizacinio būdu, preciziškai nenurodant jos santykio su dainininkės melodija. Forteepijono muzikos gabaliukai kiek priminė (tebūnie man atleista!) kai kurių "horror" filmų muzikinį palydėjimą. Bet visa tai jungiant su lietuvių dainų ar raudų pobūdžio dainavimu (ar giedojimu), susidarė savotiškai įdomi visuma. Aldona Stempužienė dainavo - giedojosi savotišku žanru, užtikrintai ir ekspresyviai. Galėtume pažymėti, kad ketvirtas ciklo numeris pasidarė kiek monotoniškas dėl per daug kartojamų fortepijono muzikos gabaliukų. Tai kiek sujaukė veikalo visumą, bet nepanaikino šio keturių numerių ciklo bendro išpūdingumo.

Malonu, kad A. Stempužienė pasiliko prie savo nusistovėjusio užsimojimo: išvesti į viešumą naujus lietuvių kompozitorių veikalus, nebijant sunkių intonacinių ar ritminių problemų.

Akompaniatorius D. Lapinskas turėjo nelengvą ir įvairių uždavinių. Jis buvo subtilus ir įdomus, kai kur sumaniąs, bet įtikinančiai "pasilengvindamas" sunkesnes akompanimentų detales.

Koncertas buvo neabejotinai įdomus. Publikos buvo apstu, bet, žiūrint programos įdomumą, galėjo būti dar daugiau. Deja; šio sezono pradžioje į Chicago's savaitgalius suplaukė didelis kiekis visokių parengimų, dažnai vykstančių tuo pačiu laiku. Neturime, ir šio krašto sąlygomis negalime turėti, centrinio parengimų tvarkymo, tačiau parengimų rengėjai patys galėtų pastudijuoti savaitgalio įvykių tvarkaraštį ir pagal galimumą suteikti progos suinterasuotiems (kurių nėra taip mažai) aplankyti du parengimus, užuot būti pririštiems prie pasirinkto vieno. Koncertą rengė Santara - Šviesa.

Ročesteriečių pasitarimas teatro festivalio reikalais. Iš kairės į dešinę: dr. Jonas Dėdinas, R. Obalis ir A. Cieminis.

BRONIAUS BUDRIŪNO VYRŲ KVARTETAS

Su tam tikra nostalgija klausomės išleistos Br. Budriūno vyrų kvarteto plokštelės. Kvartetas egzistavo Detroito 1951 - 1953 metais ir, kaip dažnai prisimenama, skynė laurus prikimštoje salėse. Tai buvo mūsų išsivėsinęs jaunystės laikotarpis, kupinas meninio veržlumo.

Sąstata sudarė: Pranas Zaranika (I tenoras), Edvardas Skiotys (II tenoras), Marijus Sodonis (baritonas) ir Stajus Slizys (bosas). Vėliau S. Slizio vieton įsijungė Antanas Polikaitis. Visą laiką kvartetui vadovavo ir akomponavo komp. Br. Budriūnas. Kvartetas turėjo gana gausų re-

peruara ir išleido penkių plokštelių albumą. Anų plokštelių niekur jau nenupirksi, todėl naujai pasirodęs rinkinys teikia galimybę iš naujo pasiklausyti gražaus kvarteto dainavimo. Čia surinkta 15 dalykų įvairios nuotaikos ir skirtingos muzikinės sąrangos. Iš tiesų tai yra išpūdingi numeriai, už kuriuos kvartetą koncertuose susilaukdavo nuoširdžių ovacijų.

Pirmoje pusėje girdime Br. Budriūno banguojantį romansą "Tėvynei", toliau nemarią Ant. Račiūno dainą "I kovą", pasižymintį ritmo drausme ir jautria lyrika; liaudies motyvu susuktą Br. Budriūno valsą "Gyvenimo

Filomena sako...

KAS NETAUPO ATEICIAI, TAS NEŽIURI I SVIESESNĮ IR TINKAMESNĮ GYVENIMĄ.

Socialinis apdraudimas yra per mažas pragyvenimui. Augšti nuošimčiai mokami Chicago Taupymo bendrovės pridėjus prie Social Security, suteiks jums ramias dienas jūsų senatvėje, 5.25% ant prastų knygučių, ir iki 7.5% ant certifikatų.

Šį metą Chicago Taupymo bendrovė švenčia Aukšinį Jubilėjų ir turi laimėjimui - kelionę į Hawaii, Disneyland, Las Vegas ir daug kitokių laimėjimų. Atsilankykite.

CHICAGO ★★★★★
savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

Amerikos lietuvių ekonominės veiklos pradžia

VINCENTAS LIULEVIČIUS

(Tešinyš iš spalio 26)

Vienuolis brolis Augustinas iškelė sumanymą įsteigti vartotojų parduotuvę, kuri ne tik „aplaužytų ragus“ Shenandoah, Pa., lenkininkams verslininkams, bet ir patiems darbininkams sutauptų pinigų. Šitas sumanymas Sv. Jurgio draugijos nariams darbininkams buvo labai priimtinas, bet verslininkai buvo prieš. Prasidėjo dideli ginčai draugijos susirinkimuose, ir tik 1887 padarytas nutarimas steigti vartotojų parduotuvę. Vėliau jau sužinome, kad „tai pirmą Amerikos lietuvių vartotojų krautuvei labai gerai sekėsi, bet ji turėjusi daugelį priešų“ (Kun. A. Milukas „Amerikos lietuviai XIX šimtmetyje, 1868 - 1900, 44 psl., Philadelphia, Pa. 1938). Tokiose sąlygose neilgai jai teko gyvuoti. „Per pačių vartotojų nesąžiningumą ir pavyduolių vietos biznierių intrigas, ta pirmoji vartotojų krautuve, su tokia vargu įkurta po poros metų turėjo būti likviduota. Jos užveidėtojas, pasitraukęs į Connecticut valstiją, New Britain mieste įsikūrė nuosavą „biznį“ (t. p. 44 psl.).

1887 knygų prekyba vertėsi (bė knygų leidėju) Andrius Tepliškis Pittsone, Pa., Mikas Tvarauskas Brooklyne ir Zalegris Baltimorėje, Md., pirmųjų verslininkų tarpe buvo Vincas Jakubavckas, kuris atidarė batų parduotuvę. Ir toje pačioje Baltimorėje 1889 buvo dvi smuklės, kurių pirmąją atidarė N. Sideravičius. O Clevelande, Ohio, tais pat metais buvo įsteigtas grynai verslo reikalams Nepriklausomas klubas.

Taupydamas laiką, toliau nebevardijau vietovių ir jose atsiradusių įmonių. Noriu tik suminėti verslus ir jų skaičius. Suvedus duomenis, reikia konstatuoti, kad prieš 1898 buvo 62 verslamonės. Tą skaičių sudarė 35 smuklės, 15 maisto gaminių parduotuvės ir kepykla, 3 laivakorčių parduotuvės, 3 viešbučiai, 2 salės, 1 batų ir 1 auksinių gaminių parduotuvė, 1 „kriaučiškas kromas“ ir 1 orkestras. 1898 suskaičiuota duomenys žymiai didesni — 479 parduotuvės, 1 tų skaičių įeina: 330 smuklių, 57 maisto gaminių parduotuvės, 32 nespecificuotos parduotuvės, 24 mėsinės, 6 mažmožių parduotuvės, 3 likerių parduotuvės, 3 alaus ir degtinės urmo sandėliai, 7 biliardinės, 1 salė, 2 rakandų parduotuvės ir po vieną parduotuvę auksinių dalykų, geležies, medžiagų (valnių), batų, cigarų, nesvaigųjų gerimų, siuvamų mašinų, dviračių ir pieno. Atrodo, kad anų laikų lietuviai buvo linkę mažiau valgyti, o daugiau gerti, nes gerimą parūpinančių įmonių buvo kur kas daugiau negu maisto. Prie smuklių pridėjus likerių ir urmo sandėlius susidarė 336 parduotuvės. Kai tuo tarpu sudėjus maisto gaminių, mėsinių ir nespecificuotų bei mažmožių parduotuvių skaičius te gauname tik 120. 1898 smuklių daugiausia (59) buvo Shenandoah, Pa.

1900 Chicagoje Antanas Olševskis atidarė pirmąją lietuviškų knygų parduotuvę, kurią 1922 pardavė. Kalbama laiku Chicagoje buvo daugiau kaip 100 smuklių, keliolika mėsinių, maisto gaminių parduotuvių ir duonos kepyklų, 2 manufaktūros, 1 baldų ir 1 batų parduotuvės.

Kai kas tvirtina, kad lietuviai yra labiau linkę į vertelgystę, negu kitų tautų ateiviai. Pavyzdžiui nurodo Mount — Carmel,

Pa. Tame mieste 640 slovakų neturėjo jokios verslamonės, 790 gūdų turėjo 2 parduotuves ir 1 smuklę; 3000 lenkų laikė 8 smukles ir 7 šiaip verslamones ar parduotuves; 300 italų — 3 parduotuves ir 1 smuklę; o 766 lietuviai laikė 6 parduotuves bei šiaip verslamones ir 13 smuklių (kurių šiame mieste buvo 67). Dar buvo 2 lietuviškai kalbantieji žydai prekybininkai.

7. Finansai

JAV lietuviams ir finansinė sritis nebuvo svetima. Šioje srityje kai kurie pasireiškė labai puikiai. Buvo kuriami bankai, taupymo ir paskolos bendrovės, didelių planų bendrovės ir panašios. Tad pažvelkime ir į šią sritį. Pradėsime nuo pirmojo „banko“, kurio istorija tikrai paslaptinga. Kun. A. Milukas pasakoja, kad vienas lietuvis, atvykęs į Ameriką 1873, po keleto metų darbo kasyklose, Freelando kaimelyje, netoli Hazletono, Pa., atidarė maisto gaminių parduotuvę. Toje parduotuvėje pirkto gaminius ne tik lietuviai, bet ir slovakai bei lenkai. Ne tik pirkto gaminius, bet dar atiduodavo ir savas santaupas, kad jas saugiai palaikytų savo geležinėje spintoje. Verslas puikiai sekėsi. Spintoje gulėjo daugelis tūkstančių dolerių.

Visai nelaukta pasklidus gandas, kad parduotuvės laikytojas ir santaupų saugotojas subankrutavo. Parduotuvė už kompanijos neapmokėtas sąskaitas buvo parduota, o atidarius geležinę spintą, joje nerasta pinigų. Verkė žmonės, pasidėję pasaugoti pinigus, pritarė jiems ir parduotuvės savininkas, skusdamasis, kad ji kompanijos „išlicitavojo“, kad negeri žmonės neužsimokėjo už skolon paimtas prekes.

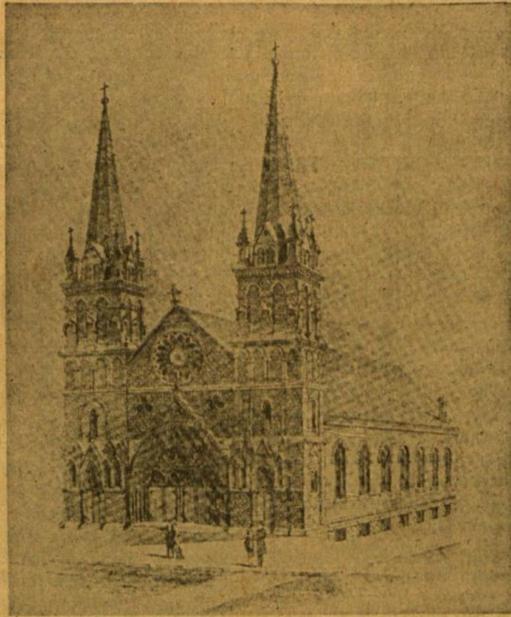
Kai teismas bankrotą užtvirtino, tas žmogus, jau kita pavarde, nusipirko Plymouthe didelius namus, kuriuose turėjo taip pat dvigubą verslą: viename kambaryje buvo smuklė, o kitame — bankas. Ir čia abu verslai gerai sekėsi. Tai matyti iš to, kad jis netoli Forest City įsigijo ūkį su ežerų ir viešbučiu. Koks tolimesnis ano lietuvių likimas, man nežinoma.

Pradžią bankų nebuvo linksma ir vėliau. 1892 du Lietuvos žydai įsteigė Chicagoje laivakorčių agentūrą ir bankus. Už keletų metų tie abu „finansininkai“ dingio iš Chicago, nudžiaudami jiems patikėtas lietuvių santaupas.

Lietuviai taupymo ir skolimo bendroves pradėjo kurti Chicagoje. Pirmoji tokia bendrovė buvo įkurta 1897, pavadinta Keistučio Loan and Building Association No. 1. 1901 bendrovė buvo inkorporuota Illinois valstijoje. 1938 buvo priimta ir Federal Savings and Loan Association. Kitais metais pakeitė vardą į District Savings and Loan Association. Dabar ji vadinama Union Federal Savings and Loan Association of Chicago.

Jonas M. Tananevičius 1898 Bridgeporte (Chicagoje) atidarė savo privatų banką Jono M. Tananevičiaus vardu. 1916 jis turėjo sukaupęs daugiau kaip 300,000.00 dol. indėlių, bet bankrutavo. Pirmieji indėlininkai atsiėmė santaupas, o kitiems tebuvo išmokėta tik 10 proc. įdėtų pinigų. Pittsburghe, Pa., 1898 buvo 1 laivakorčių agentas, kuris patalpo nuomojo, mokėdamas 20.00 dol per mėnesį.

Tais pačiais (1901) metais buvo įsteigta pirmoji Philadelphia

Shenandoah lietuvių bažnyčia, pastatyta 1893 metais (Piešinyš anų laikų atviruke)

Linksmas suvažiavimo šauklys (2)

Technologija ir berželiai

A. PLIASINSKAS

Mano kaimynas Tumelis, kaip jau berods turėjau progos minėti, yra buvęs poetas. Šiaip žmogus visai pakenčiamas, bet tas poetiškas jam kartais komplikuoja gyvenimą. Štai, rudeniu atėjus, galėtum pasidžiaugti atvėsusi oru, bet Juozui pradeda rūpėti lapai. Pasisodino jis, mat, kadaise prieš namą du berželiu. Tuo metu kažkuris leidinys jo eilėraštį „Du berželiai“ išspausdino. Eilėraštinis savo keliu, o tie berželiai tai į visus beržus išaugo ir kas rudenį baisią krūvą lapų priberia. Miestelio valdžia degint jų neleidžia, tai kaip sykis šiandien padėjau Juozui sugrūst juos į du didžiulius, pūpančius, plastikinius maišus.

— Laikyk tvirtiau, — sako jis man. — Dar daug tų lapų sukišt reikės. Tai, reiškia, jūs inžinieriai turėsit netrukus savo suvažiavimą.

— Turėsim, — sakau. — Lapkričio 28-tą prasideda. Tautinuos namuos prie Kedzie gatvės, Chicagoje. Bet ne tik inžinieriai. Aplamai, techniniai ir gamtos mokslų žmonės...

— Labai jau man čia įdomu. Čia, už krašto laikyk tą maišą. Bet kas man įdomu, tai koks čia gali būti būtent lietuviškumas inžinerijoje. Gi jūsų temos nieko bendro negali turėti su Lietuva.

— Kodėl negali? Štai, su Lietuva susijusiom paskaitom yra net visa popietė paskirta. Būtent lapkričio 29-tą.

joje lietuvių statybos ir paskolos bendrovė, kurios pirmasis tikslas — pagelbėti Liet. klubui įsigyti savus namus. Bet, bendrovei gerai augant, pradėta duoti paskolų ir kitiems namams įsigyti. Bendrovė veikia gerai iki šių dienų, 1942 gavusi federalinės valdžios čarterį ir persiorganizavusi į Liberty Federal Savings and Loan Association.

1899 Chicagoje buvo suorganizuota Draugystė Lietuviška Paskolinimo ir Budavojimo mo vardu Kunigaikščio Vytauto. 1928 varda pakeitė į Vytauto Statybos ir Paskolų Bendrovę, o dar vėliau pasivadino Continental Savings and Loan Association.

1900 Chicagoje veikė 3 laivakorčių ir pinigų persiuntimo agentūros. Taip pat Chicagoje, Aštuonioliktosios kolonijos ribose, 1901 buvo įsikūrusi Paskolos ir Namų Statymo draugija, pasivadinus Palangos Lietuviai, bet gyvavo trumpai.

(Bus daugiau)

laitis. Nors Donelaitis iš tiesų išsireiškė poetiškiau, bet mintis ta...

— Na, toliau daktaras Rekašius kalbės apie demografines tendencijas Lietuvoje.

— Prie ko čia technologija? Manau, jog demografija savo tendencijas tešia dar senoviškais metodais... Ale, rupūs miltai, kiek tų lapų!

— Sakykim, duomenys apskaičiuoti, naudojantis technologinio pasaulio metodais ir priemonėmis. Be to, Rekašius būtent inžineriją dėsto. Toliau, bus paskaita ap'e griežtuosius ir gamtinius mokslus Lietuvoje. Ją skaitys daktaras Vaišnys iš Bostono. Bet, sakau tau, į šį maišą tai visi tie lapai netilps...

— Tils! Valia turi prieš miteriją triumfuoti. Tik tu laikyk! Man dar Vokietijoje stovyklose matematiką toks Vaišnys dėstė. Baisus krienas, ir nekenčiau tos matematikos. Ber gal ne tas...

— Jau tikrai ne. Jis pats tuo metu mokėsi matematikos.

— Tikiuosi jam geriau sekės. Kad juos pypkės tuos beržus! O kodėl tu manai aš čia juos soinuau?

— Kad lapus labai mėgsti.

— Patriotizmo dėlei, tu sukir-

mijęs technologe! Lietuva ir beržai! Štai kur gera tema būtų... Pala, dar suspaust reikia... Ei, laikyk, laikyk! Tas prakeiktas maišas!

Čia sekė gana dramatiškos ir siziifiškai bergždžios pastangos sugrūst, tarsi lavina, pro praskyduosio maišo šoną besiveržiančius lapus. Nepilną ketvirtadį šiaip taip sugrūdom. Kitus pagavo vėjas.

Tumeliui šios pasekmės, švelniai tariant, nepatiko.

— Na ir kas čia do maišas! Na ir kas čia do, rupūs miltai, technologija! Ot, ap'e ką turėtumėt paskaitas skaityti, kaip reikia gaminti ne tokius sukiuziusus, plastikinius maišus.

— Žiūrėk, — sakau jam. — Čia gi lietuviško beržo lapai...

— Na tai kas! O man juos vėl sugrėbyst reikės!

— Tas, kad tu jų negrūsk taip. Jie matyt laisvę mėgsta.

— O Dieve brangiausias! Priedo man čia dar į poetus taisykysi...

— Tuo tai manęs nekaltink. Aš inžinierius. Atsimeni, ir tai sakei nesuderinama. Ir nepamirsk. Mūsų suvažiavimas prasideda lapkričio 28-tą...

— Tautinuos namuos, ko gero.

— Teisingai. Grėblj va ten padėjai...

(Bus daugiau)

ZIEMOS EKSKURSIJOS I LIETUVĄ

Išvyksta 1974 m. GRUODŽIO 20 dieną ir grįžta 1975 m. SAUSIO 3 dieną

(Leningradas, Vilnius, Kaunas, Ryga, Helsinkis) IS BOSTONO IR NEW YORKO

KAINA — \$853.00

Vykstantiems iš Chicagos — \$119.00 ir iš Clevelando — \$ 84.00 daugiau

GRUPEJE DALYVIŲ SKAJCIUS RIBOTAS — NESIVELUOKITE.

Kelonės į Lietuvą 1975 METAIS prasideda GEGUŽES mėnesį. Patartina registruotis iš anksto. Kreipkitės į:

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE

393 West Broadway, P.O. Box 116

SOUTH BOSTON, MASS. 02127

TEL. (617) 268-8764

savininkė: Aldona Adomoniė

Prices quoted are effective November 1, 1974. Air fares subject to government approval.

Mes padidinom mūsų štabą, kad galėtū greičiau išsiųsti paketus. Greitai siųskite savo paketus mums o mes viską sutvarkysime.

PAKETAI - DOVANOS

Į TARYBŲ SĄJUNGĄ SENĄ PASITIKIMA FIRMA

Tarnauja ir toliau savo nuolat augančiai klientūrai 40 metų egzistencijos tradicijose

Jei Jūs esate vienas iš tūkstančių mūsų patenkintų klientų mes dėkojame Jums už palaikymą

Jei nesate mes kviečiame išbandyti mūsų patarnavimą ir Jūs būsite mums dėkingi.

Tos pačios dienos elga Paštu gautiems paketams

Dėl naujausių katalogų ir paskutinių nuostatų kreipkitės į:

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

PRISIJUNGĘ SU PODAROGIFTS, INC.

723 WALNUT STREET, PHILADELPHIA, PA. 19106

Phone (215) 985-8455

NEW YORK CENTRAL OFFICE:

240 Fifth Avenue, New York, N. Y. 10001

tarp 27 ir 28 gatvių. Subway iki 28th Street DMT, EE ir RR. Bussala Num. 4, 2, 5 ir 15

Telephone (212) 725-2449

arba į bet kurią mūsų atstovybę bei skyrių:

3208 Eastern Avenue DI 2-2374	NEW YORK, N. Y. 10005 101 First Avenue OR 1-3930
CHICAGO, ILL. 60622 2249 W. Chicago Avenue BE 5-7788	OMAHA, NEBR 68107 5524 So. 32nd Street 731-8577
CLEVELAND, OHIO 44119 877 E. 15th St. 480-1836	PARMA, OHIO 44134 5432 State Road 749-8083
DETROIT, MICH. 48210 6460 Michigan Avenue TA 5-7560	PHILADELPHIA, PA. 19123 1013 N. Marshall Street WA 5-8878
ELIZABETH, N. JERSEY 07201 956A Elizabeth Street 201-354-7008	PITTSBURGH, PA. 15222 346 Third Avenue GR 1-3712
HAMTAMACK, MICH. 48212 11415 Jos. Campau Ave. 365-6350	ROCHESTER, N. Y. 14621 683 Hudson Avenue BA 5-5923
LOS ANGELES, CALIF. 90028 2841 Sunset Blvd. 213-413-0177	SAN FRANCISCO, CAL. 94129 1236 — 9th Avenue LO 1-7881
MIAMI, FLORIDA 33138 7622 N.E. 2nd Ave. 757-6704	SEATTLE, WASH. 98125 11551 6th Place N.E. EM 3-5556
MINNEAPOLIS, MINN. 55418 2422 Central Ave. N. E. (612) 788-2545	SO. BOSTON, MASS. 02127 390 West Broadway AN 5-8764
NEW BRITAIN, CONN. 06052 97 Shuttle Meadow Avenue Tel. 224-0829	SOUTH RIVER, N. J. 08859 168 Whitehead Avenue 201-257-2113
	TRENTON, N. J. 08611 750 Liberty Street LY. 9-9163
	VINELAND, N. J. 08360 Parish Hall West Lands Ave. Tel. 690-9796
	WORCESTER, MASS. 01604 82 Harrison Street 617-798-8347

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFIJAI IR MEGEJIMAS

Daug sutalpykite pirkti foto aparatų, vaizdų filmų, foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pinau užbaigtų foto nuotraukų, aptarnavimas. Atidara pirmą ir kvirtad vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. PROspect 6-8998
Chicago, Illinois, 60629

PLATINKITE "DRAUGĄ".

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalais visas mūsų apylinkes. Dėkojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą.

Mes norėtum būti Jums naudingi ir pateltyje.

Sąskaitos apdrauostos iki \$20,000.00

Frank Zogas, President

5 1/4 %

All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

7 1/2 %

4 Years Savings Certificates Minimum \$5,000.

MIDLAND SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

4040 ARCHER AVENUE CHICAGO, ILLINOIS 60632 PHONE: 254-4470

Nauji leidiniai

• **AIDAI**, 194 m. rugsėjo mėn. Nr. 7. Mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Gimius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Leidžia lietuvių ir pranciškonai; leidėjų atstovas žurnalo reikalams — kun. dr. Leonardas Andriekus, OFM. Administruoja kun. Benvenutas Ramanauskas, OFM, 361 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y., 11207. Žurnalo metinė prenumerata 10 dol.

Antanas Paškus, ketvirtuoju straipsniu baigia temą "Dabarties žmogaus dilemos", šį kartą kalbėdamas apie krikščioniškąjį humanistą. Kompozitoriaus Vlado Jakubėno 70 metų amžiaus ir 50 metų kūrybinio darbo sukakty minimos Algio Šimkaus straipsniu, pasižymintiu trumpa, bet taiklia jubiliato veikalų charakteristika. Leonardas Andriekus duoda du puslapius naujausios savo poezijos, o poeto šešiasdešimtųjų metų progą apie visą jo poeziją rašo Algirdas Landsbergis. Faktų registracija ir ištraukų detalėmis pasižymi gerai parengtas dr. J. B. Radakio straipsnis "Vatikanas Sovietinėje propagandoje", kuris tesiniu jau yra baigiamas šlame "Aidų" numeryje. Tikras poezijos brangakmenis yra Friedrich Nietzsche straipsnis "Vatikanas Sovietinėje propagandoje", kuris tesiniu jau yra baigiamas šlame "Aidų" numeryje. Tikras poezijos brangakmenis yra Friedrich Nietzsche

Apžvalginėje naujo numerio dalyje redakcijos vedamuoju eina veiksnių konferencijos išvarkų (konferencija buvo spalio 26-27) aktualijos, konstatuojant padėtį ir nurodant būtinai svarstytinas problemas, kurias neišsprendus, anot redakcijos, "bus pačių veiksnių atsakomybė, kad tarp daugelio vadų išvėninė bendruomenė faktiškai lieka be vadovybės". Algis Norvilas gana plačiai ir mokamai atrinktai aprašo Pabaltijo studijų puoselejimo draugijos suvažiavimą Chicagoje. Nekrologinio pobūdžio straipsniais minimi mirusieji: J. Augustaitis - Vaitiūnienė (Zuzana Juškevičienė), dr. Antanas Vasys (S. Suž.) ir Pr. Germanas (Pr. Skardžius). Recenzuojamos šios knygos: B. Pūkelevičiūtės "Naujųjų metų istorija" (Titas Alga), J. Gliudos "Tautos ryšai" (Vladas Šaltmīras) ir O. Mikalaitės "Pupučio pasauliukas" (Mirta G.).

Žurnalo viršelius ir puslapius puošia dail. Telesforo Valiaus grafikos darbų nuotraukos, minint jo 60 metų amžiaus sukaktį.

• **LAISVĖ**, 1974 m. rugsėjo mėn., Nr. 61. Politikos žurnalas. Leidžia Lietuvių Fronto Bičiulių sąjūdis. Redaktoriai: Anatolijus Kairys, Leonardas Valiukas ir Vytautas Volertas. Šis numeris redaguotas Anatolijaus Kairio. Administruoja Aleksas Kulnys, 7034 Hartcrest Drive, Rancho Palos Verdes, California, 90274. Žurnalo prenumerata JAV ir Kanadoje 7 dol. metams, kitur — 5 dol. Sekantį numerį redaguos Vytautas Volertas, 405 Leon Ave., Delran, N. J. 08075. Jo adresu prašoma siųsti rankraščius, nuotraukas, knygas ir kitą medžiagą.

Dr. Vytautas Vardys šį kartą rašo apie Brežnevo tautybių politiką ir Lietuvą. Visai išviejai tiesiog programinis yra Antano Maceinos straipsnis, pavadintas "Būsimoji mūsų veikla: jos kryptys, uždaviniai ir būdai". Svarstymų mintys, stant klausima, ko reikalauja iš mūsų mūsų kova už tautos laisvę, straipsnio gale sutraukiamos į šiuos keturis atsakymus.

1. Ji reikalauja, kad pergyventume tremtį kaip sąlygą veiklai tėvynės reikalams ir ją organizuotume ilgalaikės perspektyvos šviesoje.

2. Ji reikalauja, kad dabartinėje istorinėje pasaulio sąmonėje išvengtume sovietinės sistemos priešingybę ir savo darbais šią priešingybę Vakarams vis labiau atskleistume.

3. Ji reikalauja, kad svetimųjų informavimą kryptingai daugintume etine linkme ir tuo išryškintume sovietinės tikrovės melą, kuriuo remiasi sovietinė prievarta.

4. Ji reikalauja, kad mūsų tremtinių buržuazėjimui atsverti kurtume idealiai nusiteikusių žmonių būrelius kaip mūsų vilties sąjūdį.

Apie ateities valstybės viziją kultūrinėje - religinėje srityje rašo kun. Juozas Grabys, o apie ateities Lietuvos ekonomiką — dr. Feliksas Palubinskas.

Kritiškus žvilgsnius į literatūrą, į visuomenę ir į spaudą dar meta Antanas Musteikis, Vytautas Volertas ir A (tur būt, pats numerio redaktorius?). Nepagalima taipgi LFB veiklos kronikos.

• **GAUDEAMUS**, 1974 m., Nr. 7. Studentų ateitininkų sąjungos žurnalas, kuris išeina, kai redakcija gali surinkti pakankamai medžiagos. Redakcijos kolektyvas: Daina Kojelytė, Rasa Navickaitė, Algis Norvila, Aldona Zailskaitė. Redakcijos adresas: 19 Chesnut Street, Brooklyn, N. Y. 11208. Iliustracijos Danguolės Stončiūtės. Fotografijos ir viršelis Algio Norvilos. Laužymas Rasos Navickaitės ir Algio Norvilos. Tai jaunatviškas ir visais at-

A. Kurauskas Ex libris

žvilgiais kūrybingai sutvarkytas leidinys. Kiekviena tema, o ypač kiekvieno puslapio grafiškas sutvarkymas nėra atsitiktiniai, o apsvaistyti iki smulkmenų ir estetškai taip pateikti, kad leidinį vis norisi pakartotinai paimti į rankas ir vėl pasigrožėti ir pasidžiaugti.

Straipsnių temos lietuviškos ir krikščioniškos. Skaitytojai jos pateikiamos trumpai ir patraukliai, rišamos su šios dienos aktualijomis, bet neatpalaiduojamos ir nuo amžinųjų vertybių.

Todėl pastarasis "Gaudeamus" numeris lengvai nuginkluoja kiekvieną skeptiką, kuris bandytų tvirtinti, jog mūsųose jau nėra pajėgus ir kūrybingo jaunimo. Zinoma, kritikos primygtinai ieškant, galėtume tik atkreipti dėmesį į vieną antrą kalbinę klaidę. O jų buvo galima taipgi lengvai išvengti, jei tekstas, prieš spausdinant, būtų parodytas kuriam, tikrai jau tvirtam lietuviui. Tačiau, nežūrint to, leidinys savo visuomei vis tiek pasilieka pavyzdiniu.

• **SEJA**, 1974 m. Nr. 3. Tautinės demokratinės minties laikraštis. Leidžia Varpininkų leidinių fondas. Redaguoja Liudvikas Smulkštys, 2523 West 69th St., Chicago, Ill. 60629. Administruoja Juozas Urbelis, 1649 N. Broadway, Melrose Park, Ill. 60160. Žurnalas išeina 4 kartus per metus. Metinė prenumerata 5 dol. Straipsnių antraštės ir užsklandos dail. Broniaus Murino.

Šio naujo "Sejos" numerio turinys: Demokratinio keliu (redakcijos vedamasis), Lietuvių Bendruomenės esmė (Z. Dailidka), Išeiviskoji parengtis (V. Čičiūnas). Šis tas iš studentiško prisiminimų (J. Audėnas), Lietuvos bajorų palikuonys (V. 7014 S. Talman Ave., Chicago,

Sruogienė), Varpininkai Vokietijoje (L. Š.), Žmonės, darbai ir dienos, Gyvenimo pamaivos, Laiškai, Knygos ir žurnalai. Numeris iliustruotas nuotraukomis.

• **DESECRATED SHRINES**. Chronicle of the Catholic Church in Lithuania. number 7. Published by The Lithuanian Roman Catholic Priest's League, 64-14 56th Road, Maspeth, Long Island, New York 11378.

Tai šių dienų pagrindinio leidinio Lietuvoje — "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos" septintojo numerio vertimas angli kalbon. Labai gera ir paranki priemonė supažindinti angliškai kalbantį pasaulį su šiandienine Lietuvos būkle, ypač su okupuota be atodairis vykdomu religijos persekiojimu ir herojišku tikinčiųjų pasipriešinimu. Leidinys 62 psl., gaunamas ir "Drauge", kaina 1 dol. Taipgi "Drauge" dar galima gauti anksčiau išverstą angli kalbon ir išleisti Nr. 4 ir Nr. 6. Kiekvieno kaina 1 dol.

• **EGLUTE**, 1974 m. spalio mėn. Lietuviškas laikraštėlis vaikams išviejioje. Redaguoja: ses. Ona Mikalaitė, Elena Juknevičienė ir Danguolė Sadūnaitė. Administruoja ir spausdina Nekaltai Pradėtosios Marijos seserys. Redakcijos ir administracijos adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. 06260. Visoms spausdinimo išlaidoms brangstant, nuo 1975 m. sausio mėn. "Eglutė" prenumerata bus 7 dol. Tačiau šitai neturėtų atbaidyti tėvų "Eglutę" užprenumeruoti savo mažiesiems, norint, kad lietuviškasis raštas jiems nuo vaikystės nebūtų svetimas. "Eglutės" puslapius daug iliustruotų apsakymėlių, pasakų, eilėraščių, vaidinimėlių ir kt.

• **VYTIS**, 1974 m. spalio mėn. Nr. 8. Mėnesinis Lietuvos Vychių žurnalas, spausdinamas beveik vien anglų kalba. Redaguoja Loretta I. Stukas, 1467 Force Drive, Mountaine, N. J. 07092. Metinė prenumerata 5 dol. Administracijos adresas: Vytis, 2524 W. 45th St., Chicago, Ill. 60632.

• **MŪSŲ ŽINIOS**, 1974 m. spalio mėn. 27 d., Nr. 17. Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro Chicagoje biuletenis. Leidinys dvisavaitinis, atsakingas redaktorius Algimantas Kezys, S.J. Biuletenį redaguoja Danutė Vakarė, 7014 S. Talman Ave., Chicago,

Ill. 60629. Administruoja Petras Kleinotas, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill. 60636. Paštu biuletenis siuntinėjamas, apmokėjus persiuntimo išlaidas — 5 dol. metams.

Šį kartą apie išdidžiuosius ir nuolankiuosius rašo Anicetas Tamošaitis, S.J. Tekstu ir iliustracijomis liečiami pastarieji Jaunimo centro įvykiai: dail. A. Tamošaitienės paroda, prof. Stepono Kolupailos monografijos pristatymas, duodama žodis jaunimui ir vietos smulkesnei veiklos kronikai.

MUZIKŲ DRAUGIJA

Šiemet sueina 50 m. nuo dienos kai Lietuvoje įsisteigė Sv. Cecilijos draugija, kurios nariai ypač rūpinosi bažnytinės muzikos puoselėjimu. Įsisteigė 1924 m. spalio 31 d. Steigėjai buvo prel. T. Brazys, J. Bendorius, A. Kačanauskas, J. Naujalis, kan. A. Sabaliauskas. Išstius 10 metų jai pirmininkavo J. Naujalis. Nuo

1926 m. draugija leido Muzikos Aidus, kuriuos redagavo prel profesorius T. Brazys.

MIRĖ MENO ISTORIKAS WILLIAMS

Meno istorikas Herman W. Williams, kuris buvo ir Corcorano galerijos Washingtono direktorius, mirė, sulaukęs 66 m. amžiaus.

SAINT-EXUPERY NOVELĖ FILME

Walt Disney bendrovė pagal Antoine de Saint-Exupery sukūrė filmą "The Little Prince".

STUDIJOJOS VYRESNĖMS MOTERIMS

Mundelein kolegija skatina ir kiek vyresnio amžiaus moteris studijuoti ir pasiruošti aukštesnei tarnybai. Tam sudaromos atitinkamos sąlygos. Mundelein kolegijoje, iš 1,100 studentų, tradicinio 18-21 m. amžiaus yra 800, o apie 300 yra vyresnio amžiaus: 25-30 m. ir vyresnių. Kolegija stipriai laikosi. Joje profesorauja ir lietuvaitė dr. E. Miniataitė.

PETE'S AUTO REPAIR
Čia daroma Motor tune-up. Motoro, stabdžių, vairo ir automatinų transmisijų remontas. Starteriams ir alternatoriams duodamos ilgalaikės garantijos.
PETRAS PIŠNYS, savininkas
6211-15 S. Damen Ave. Tel. 737-3988

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS
Pardavimas ir taisykla
2646 W. 69th St., Tel. R.Epublic 7-1941

PODAROGIFTS, INC.
PRIMENA, KAD

DOVANAS SAVO GIMINEMS
i Lietuvą ir USSR Kalėdų šventėms:
MOTOCIKLUS, SALDYTUVAUS, SKALBIAMAS MAČINAS, TELEVIZIJOS APARATUS, KAMERAS, SIUVAMAS MAŠINAS, BALDUS.

Taip pat drabužius, medžiagas, kailinius, rankinius laikrodžius ir maisto produktus.

- Didžiulis automobilių pasirinkimas, pavyzdžiui,
- ZIGULI VAZ 2101
  - ZIGULI VAZ 2102 — Station Wagon
  - ZIGULI VAZ 2103 — Naujas Modelis
  - MOSKVIC 408 — IE
  - MOSKVIC 412 — IE
  - MOSKVIC — Station Wagon 426, 427
  - ZAPOROŽEC ZAZ — 968
  - ZAPOROŽEC ZAZ 968-E

PODAROGIFTS, INC. yra VIENINTELĖ firma Amerikoje, siunčianti DOVANINIUS CERTIFIKATUS per VNIESPOSYLTORGĄ be jokių tarpininkų ir t. t.

PODAROGIFTS, INC. yra VIENINTELĖ firma Amerikoje, patelkianti persiuntimo įrodymus, atitinkančius jos susitarimą su VNIESPOSYLTORGU.

Klientų patogumui užsakymus priima šios šu mumis bendradarbiaujančios firmos:
PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
1776 Broadway, New York, N. Y. 10019
COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.
488 Madison Ave., New York, N. Y. 10022
GLOBE PARCEL SERVICE, INC.
723 Walnut St., Philadelphia, Pa. 19106
arba mūsų pagrindinė kontora

PODAROGIFTS, INC.
240 FIFTH AVE. (tarp 27 ir 28 g-vės), NEW YORK, N. Y. 10001 — TEL.: (212) 685-4537

PLANUOKITE SAVO ATOSTOGAS 1975 METAMS
KELIAUKITE SU LIETUVIŲ EKSKURSIJA:

- Gruodžio 19 dieną — EKSKURSIJA Į ARGENTINĄ — 14 iki 28 dienų \$770.00 (tik lėktuvo bilietas); 28 iki 45 dienų \$694.90 (tik lėktuvo bilietas).
- Vasario mėn. 15 dieną — EKSKURSIJA Į HAWAJUS — 4 salos, 15 dienų kelionė \$549.00 (dvigubam kambary).
- Vasario mėn. 1 dieną — EKSKURSIJA Į MEKSIKĄ — 7 dienų kelionė — \$339.00 plus 10% tax asmeniui (3 naktys Mexico City, 4 naktys Acapulco)
- Kovo mėn. 10 dieną — EKSKURSIJA Į SVENTĄ ZEMĘ IR GRAIKIJĄ — 10 dienų kelionė \$939.00 asmeniui (dvigubam kambary)
- Balandžio mėn. 19 dieną — SVENTŲ METŲ EKSKURSIJA Į ROMĄ — 11 dienų kelionė \$659.00 asmeniui (dvigubam kambary)

KIEKVIENĄ EKSKURSIJĄ LYDI PATVĖS KELIONIŲ VADOVAS.
Prices & Air fares subject to change. Rates quoted based on Tariffs and Exchanges in effect August 1, 1974.
DEL INFORMACIJŲ SKAMBINKITE ARBA RASYKITE:
AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU
9727 South Western Avenue
Chicago, Illinois 60643 tel. (312) 238-9787

Norintiems atsikviesti gimines iš Lietuvos sudarome reikalingus išskaitimo dokumentus. Taip pat teikiame informacijas kelionių reikalais po visą Ameriką ir kitus pasaulio kraštus, parduodame lėktuvų bilietus, parūpiname reikalingas visas.

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

7% Mokamas už 4 m. certifikatus. Minimum \$5,000	6 1/2% Mokamas už 1 m. certifikatus. Minimum \$1,000	5 1/4% Mokomas už investavimo sąskaitas
---	---	---

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELLO NUOSIDICUIS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.
ANTRAD. IR PENKTAD. 9 v. r. iki 5 v. v. VALANDOS: SEPTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. PIRMD. IR KETVIRTAD. 9 v. r. iki 9 v. v. Trečiad. uždaryta. 9 v. r. iki 9 v. v.

STANDARD FEDERAL... FINANCIAL FRIEND OF THE FAMILY

7 1/2% CERTIFICATE ACCOUNTS* \$5,000 Or More 4 Year Maturity YIELD INCREASES TO 7.90% on interest accumulated for 1 yr.	7% CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 4 Year Maturity YIELD INCREASES TO 7.35% on interest accumulated for 1 yr.
6 3/4% CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 30 Month Maturity YIELD INCREASES TO 7.08% on interest accumulated for 1 yr.	6 1/2% CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 1 Year Maturity YIELD INCREASES TO 6.81% on interest accumulated for 1 yr.
5 3/4% CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 90 Day Maturity YIELD INCREASES TO 6.00% on interest accumulated for 1 yr.	5 1/4% PASSBOOK SAVINGS Interest Paid to Date of Withdrawal YIELD INCREASES TO 5.39% on interest accumulated for 1 yr.

*A substantial interest penalty is required for early withdrawal.

STANDARD FEDERAL SAVINGS
4192 Archer Avenue (at Sacramento)
Chicago, Illinois 60632 — 847-1140

Celebrating our 65th year
Assets over \$200,000,000
Reserves over \$18,000,000.00
Member Federal Savings and Loan Insurance Corporation

Kultūrinė kronika

DU DIDELI LIETUVIŲ KALBOTYROS DARBAI

Žymus mūsų kalbinkas dr. Petras Jonikas, gyvenantis Chicagoje, šiuo metu intensyviai rašo lietuvių kalbos istoriją ir ruošia (redaguoja) mirusio prof. Antano Salio kalbotyrinius rašus spaudai. Abu atlikti darbai bus reikšmingas indėlis lituanistinio mokslo aruodan išieivijos ir visos tautos šios srities plotmėje.

SOLISTO ALEKSA KUTKAUS MINEJIMAS

Solisto mirties penkmetį minint Jaunimo centro didžiojo salėje, Chicagoje, akademijska įvykis rytoj (XI.10) 2 val. popiet. Apie Aleksą Kutką kalbės rašytojas Stasys Šantvaras.

LIETUVIŲ FOTOGRAFŲ METINĖ PARODA JAU ČIA PAT

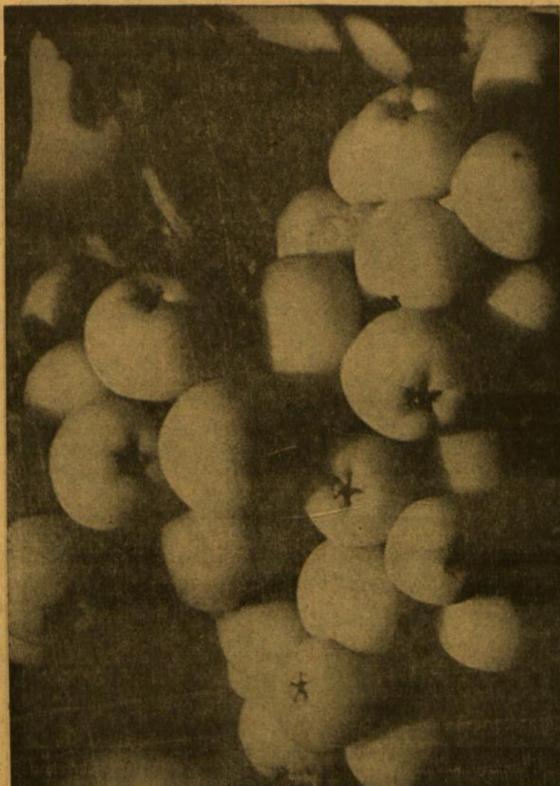
Paroda bus Jaunimo centre, Chicagoje, nuo lapkričio 22 iki gruodžio 1 dienos. Nuotraukas reikia pristatyti iki lapkričio 15 d. Atidarymas: penktadienį, lapkričio 22 d., 7:30 val. vak. Jaunimo centro mažojoje salėje.

Kiekvienas dalyvis gali pateikti ne daugiau kaip 10 nuotraukų. Nuotraukos gali būti juoda-balta arba spalvotos. Juoda-balta turi būti paties fotografo darbas, o spalvotos gali būti laboratorijos pagamintos. Nuotraukų dydis — bent 5" x 6", bet pageidaujamos didesnės. Su eksponatais, kurie turi būti priklijuoti prie

kartono, reikia atsiųsti ir nuotraukų duplikatus, kurie bus naudojami spaudai ir knygai PARODA '74. Viena komisija nuotraukas atrinks, kita premijuos. Premijos bus skiriamos už visus išstatytus to paties fotografo darbus, o ne už paskiras nuotraukas. Už geriausius darbus bus skiriamos trys premijos: I — 350 dol. (mecenatas dr. Stasys ir Milda Budriai), II — 250 dol. (mecenatas bus paskelbtas vėliau), III — 100 dol. (mecenatas dr. Algimantas Kurgonas). Dalyvavimo mokestis — 3 dol.

Prašoma atsiųsti ir spalvotų skaidrių. Po parodos atidarymo Jaunimo centro mažojoje salėje bus demonstruojamos meniškos mūsų fotografų skaidrės Jaunimo centro kavinėje. Tai bus parodos atidarymo iškilnių tąsa — kultūrinė vakaronė. Šią menišką skaidrių parodą sutiko prarasti Jonas Boguta. Skaidrės prašau siųsti taipogi Lietuvių foto Archyvo adresu 2345 W. 56th St. Chicago, Ill. 60636, iki lapkričio 15 d. Po parodos atidarymo skaidrės bus kiekvienam sugrąžintos.

Pernykštės parodos knyga PARODA '73 baigiama ruošti spaudai, pasirodys parodos atidarymo proga. Lietuvių foto archyvas prašo padėti šią knygą išleisti. Paroda ateina ir praeina, bet knygoje atspausdintos nuotraukos pasilieka. Todėl yra svarbu kiekvienų metų darbą karūnuoti leidiniu. Tuos leidinius išleisti padeda geraširdžiai mecenatai, padengdami dalį spausdinimo išlaidų.

Sermukšniai

Nuotrauka Vytauto Mazelio

KULTŪRINĖ VAKARONĖ, SKIRTA OKUPOUOTOS LIETUVOS MUZIKAI

Ateinančios savaitės Chicagoje Jaunimo centro kavinės kultūrinė penktadienio (lapkričio 15 d.) vakaronė bus skirta vienai muzikai. Prasidės 8 val. vak. Tema: "Lietuvių muzika okupuotoje Lietuvoje per pastaruosius 30 metų". Situaciją nušvies nėsinais iš Lietuvos atvykęs muz. Aloyzas Jurgutis.

SENIAUSIA LIETUVOS ENCIKLOPEDIJA

Vilniuje leidžiamas mėnesinis žurnalas "Mokslas ir Gyvenimas" 1974 m. Nr. 7 atspausdino straipsnį "Seniausia Lietuvos Enciklopedija", kur straipsnio autorius Vytautas Bogušis išvedžioja, kad pirmoji lietuvių enciklopedija buvusi Jono Protasevičiaus (bene iš Protazo vardo išvestos sulenkintos pavardės), knyga "Inventores Rerum" (trumpas aprašymas apie išradimus), 1608 metais atspausdintas Vilniuje, Jono Karcano spaustuvėje. Straipsnio autorius sako: "Taip vadinosi vos 32 puslapių pirmoji Lietuvoje išspausdinta enciklopedija". Knygelę parašyta lenkų kalba.

Knygelės autorius esąs Jonas Protasevičius, neturtingas bajoras iš Mogilnios, Punsko pavieto. Ją parašyti ji greičiausiai bus paskatinusi tuo metu labai paplitusi ir vertinama Venecijoje išleista Polidoro Vergilijaus "De inventoribus rerum" (Apie išradimus). Tas leidinys buvęs savo rūšies ano meto "bestseller", nes per pirmuosius du dešimtmečius buvusios išleistas net 26 laidos. Su ja Protasevičius bus susipažinęs Vilniaus universitete, kuriame, atrodo, bus studijavęs. Vilniaus universitete dabar "iš 1532-1585 m. laidų turime net devynis jos egzempliorius", rašo Bogušis.

"J. Protasevičiaus enciklopedija nėra visiškai originalus darbas arba P. Vergilijaus veikalas vertimas tikrąja šio žodžio prasme. Tai sutrumpintas P. Vergilijaus knygos turinys atpasakojimams, sekimas. Autoriaus sumanymą sunkino ir pasirinktoji eiliniuo rašymo maniera. Tačiau

Sugestijuojčiau, kad rimtas, kvalifikuotas literatas pažinėtų j Petro Cvirkos romanus "Zemė maitintoja" ir "Meisteris ir sūnūs", ar yra ten plagiatavimo ir kiek, kur, jei yra. Rašytoją apšaukti plagiatorium — literatūros vagimi nuogas pasakymais, be įrodymų, be palyginimo su originalu yra piktas žmeiztas. Antanas Tulys

pats tokio pobūdžio veikalą parašymas ir jo išspausdinimas yra reikšmingas faktas, kuris rodo, kad XVII a. pradžioje švietimas ir mokslas jau buvo pasiekę gana aukštą lygį, kadangi prirėkė net universalaus "visų išradimų ir išradėjų" žinyno". (ELTA)

SUNKUMAI PRIVACIOMS KOLEGIJOMS

Labai pakilus dėstytojų atlyginimams ir kitoms mokyklų išlaidoms įstaigoms, daugelis privačių aukštųjų mokyklų, negaunančių valstybinės paramos, sunkiai verčiasi. Pav. Dominikonų kolegija Houstone, Tex. turi jau 740,00 dol. skolos ir šių mokslo metų pabaigoje yra priversta sustabdyti savo veikimą.

ALEKSA KUTKŲ PRISIMENANT

(Atkelta iš 3 psl.)

domis A. Kutkaus kilniū asmeniū ir gyvenimu. Gausiai iliustruotas puslapiuos jis kaip gyvas giedriai šypso iš tamsiausių gyvenimo momentų, lakonišku, lengvu stilium piešia savo gyvenimo rėmus nepriklausomos Lietuvos kultūrinę ir teatralinę aplinkoj, tremies dienas, Amerikos prieglobstį, pataiso komunistų iškraipytą Lietuvos operos, dramos ir baletu istoriją — tai tikra kultūrinė brangenybė, o ne knygal Gailla, kad knygos laida jau seniai išpirta. Peršasi idėja — jei atsiranda mecenatų premijuoti rašytojų VAIZDUOTĖS knygoms, tad ar negalėtų atsirasti kurio mūsų fondo procentas išleisti pakartotinai naują "Dainininko dalios" laidą, kuri yra tikro didelio gyvenimo istorinis portretas su intriguojančiu, grožiu ir gėriui paskyrusiam savo likimą Herojumi! Tai būtų sustiprintas paminklas visų mylimam KUTKUI ir moralinė nauda visų užsimojimų JAUNIMUI.

Vilius Bražėnas

Net ir jo mirties sukakties proga Aleksandrą Kutką tegalima prisiminti tik su šilta vidine šypsena. Džiaugiuosi keliuose gyvenimo tarpsniuose turėjęs laimės dvasinai praturtėti, gan arti susiduriant su šiuo nepamirštamū žmogumi. Teko jį pažinti kaip nepaprastai aukšto lygio pilnutinį menininką — žavų tenorą. Pirmiausia jį išgirdau plokštelėje, bene tik užburiančioje Gastaldon "Užgintoj dainoj". Vėliau teko girdėti Kaune, operos scenoje, nors ir klausantis dažniausiai iš aukščiausio balkono — "galiorkos". Keli girdėti jo koncertai repertuaro parinkimu įtaigojo, jog Kutkus nežūrėjo į publiką snobiskai, iš aukšto. Pagaliau, trumpai teko jį girdėti dainuojant net, žinoma, pagal atitinkamą proporciją,

dalinantis tos pačios ramos šviesa Tremtinių operos "Sevillijos kirpėjas" spektakliuose Vokiečioje.

Sava "Juokis, pajace" arija A. Kutkus, mano skoniui, viršijo visą eilę girdėtų kitų didžiagarsių ir didžiagerklių tenorų. Ir su "Rachil, tave dangus man atsiuntė paguoda!" galėjo varžytis gan plačioje arenoje.

Kadangi nuo pat vaikystės turėjau dainai silpnybę ir, kas blogiausia, palinkimą dainuoti, draugai ir pažįstami, matyt, nebeapskėsdami nelavinto balso, prikalbėjo dainavimo pasimokyti. Vokiečių okupacijos metu išdrįsau pasibelsti į A. Kutkaus buto duris ir tuo būdu susidariau proga pažinti jį kaip mokytoją ir kaip žmogų. Niekas, žinoma, neturėtų vertinti jo kaip mokytojo pagal šį vieną mokinį, kurio mokslas aplinkybių greit buvo nutrauktas. Tačiau Lietuvoje ir vėl trumpai Vokiečioje buvo pakankamai progos stebėti Kutkūje nesavanaudišką, tiesiog lyg gimusį pedagogą,

Kutkaul Mums Tavęs dar labai trokštanti savo žiniomis dalintis su

kitais, besidžiaugiantį pažanga. Ši jo savybė, kaip daugelis žino, siekė toli už dainavimo ribų.

Kutkų žmogų pilniau teko pažinti išeivijoje. Augustdorfo stovykloje vienu metu teko net būti A. Kutkaus... viršininuku, einant "atsakingas" 4-tojo barako seniūno pareigas... Ta kaimynystė, su pasididžiavimu norisi tikėti, išsivystė net prieclystė. Neteko, sutikū asmenybių, kurios, bent mano akyse, parodė tiek sielos kilnūmo ir ramybės, priimant to meto labai kietą gyvenimą, kaip A. Kutkus. Ji visur sekė, berods, aplinkybėse nelauktinas, švelnus, išorėn ir savin nukreiptas filosofinio humoro jausmas. Sugebėdavo rasti šviesos net ir tamsiausiuose užkampiuose. Čia A. Kutkus turėjo laimės dalintis Jadvygos Vencevičaitės — Kutkuvienės tokių pat savybių parama. Tas įspūdis pasitvirtino, paskutinį kartą jį aplankant Chicagoje, jau pakirstą nuolat ir palaipsniui sunkėjančios ligos.

Aleksandras Kutkus buvo menininkas, nuo pareigos nebėgas patriotas, švietėjas, žmogus.

Kutkaul Mums Tavęs dar labai reikia. Deja...

Laiškai redakcijai

Apie B. Railą, P. Cvirką ir plagiatų

Bronys Raila savo "Paguodoje" pirmojo daly, 307 p., rašo: "4. Gana juokinga (m. p.) konfliktą — bet ne literatūrinį, o tik sąkytume "finansinį plagiatą" — Cvirka vėliau turėjo su Amerikos lietuvių apysakininku Antanu Tulu.

"Dar Nepriklausomybės pradžioje "Skaitymų" žurnale A. Tulys buvo išspausdinęs vieną savo gal meniškausią apysaką iš Amerikos lietuvių gyvenimo, rodos, vardu "Tama Tamošūnaitė". Kiek perdirbęs, po dešimtmečio jis panoro ją dar kartą skaitytojams parodyti "Naujojo žodžio" magazine ir rankraščių siuntė per Cvirką. Šis novelę vėl gerokai perdirbo, peredagavo, gramatiką perkošė ir sugalvojo naują pavadinimą — "Trumpas yra moters žydėjimas". Su tėsiniiais išspausdinęs "Naujam žodyje", bet ne savo, o tikro autoriaus A. Tulio vardu, jis tačiau pasiėmė sau visą neblogą honorarą.

"A. Tulys baisiai supyko už tokią aferą, ne dėl honoraro pavogimo, bet dėl apysakos perdirbimų ir ypač naujo jos vardo. Būdamas arčiau santykiuose su Tulu ir su juo susirašinėdamas, vėliau bandžiau jam aiškinti, kad perdirbimai apysakos nesužalojo, o naują antraštę labai graži ir daug galesnė už jo originaliąją, bet atrodė Tulo neįtikinai. Jis šūto (m. p.) ir nutraukė santykius su Cvirka."

"Skaitymų" žurnalas, kaip žinome, buvo storas, apie 300 p., skirtas vien literatūrai, redaguojamas Vico Krėvės ir Liudo Gijos. Mano "Tama Tamošūnaitė" negalėjo patekti į tą žurnalą. Parašyta, tik pradėjus man rašyti, be rėmų, be fabulos... Ją paskelbiau "Sandaros" savaitraštyje, kurį tada redagavo Vincas Šliakis. Ji neįleista į mano novelių knygas. Ir perrašyta, perredaguota, perkošta neįjstų į žurnalą. O jei ji būtų patekus į "Skaitymus", tai man nebūtų buvę noro ją skelbti kitur, o Cvirka! reikalo kišti prie jos savo nagus "Skaitymai" įsidėjo mano novelę "Laukinė žąsis". Ši trumputė novelė peimta į mano "Aš bučiauvau tavo žmoną".

Su Petru Cvirka aš nesurašinėjau, jam savo rankraščio ar rankraščių nesučiūčiau. Su Broniu

FRANK'S TV and RADIO, INC.

240 SO. HALSTED STREET TEL. — CA 5-7252
RADIO IR STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAISYMAS
IDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS APARATŲ
SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI

KALEDINIAI DOVANŲ SIUNTINIAI I LIETUVĄ

- Prieš sudarant dovanų siuntinius savo giminėms Lietuvoje, nepamirškime pasiųsti žemiau išvardintų prekių, kurios ypač ten yra naudingos ir pageidaujamos.
- Stora crimplene medžiaga su ornamentais, tinka moterų elutėms arba suknelėms. 1 jarda kainuoja. \$ 6.00
  - Lygi crimplene medžiaga suknelėms. 1 jarda. \$ 5.40
  - Crimplene medžiaga su blizgučiais. 1 jarda. (Crimplene medžiagos galima siųsti iki 8 jardų viename siuntinyje). \$ 7.80
  - Geriausia vyriškai eilutei angliška medžiaga 3/4 jardo \$50.00
  - Labai gera elutei angliška medžiaga, 3/4 jardo. \$43.00
  - Moterų paltams medžiaga, stora, vilnonė, 3 jarda. \$30.00
  - Minklo kailis moteriškam paltui. \$50.00
  - Nailono kailis moteriškam paltui. 3 jarda. \$36.00
  - Vyriški arba moteriški užsėgami megztukai. (Cardigans). \$16.50
  - Vyriški nailono marškiniai. \$9.50
  - Sulankstomi lietsargiai, labai geri. \$8.00
  - Vilnonės gėlėtos skarelės, arba Cashmilon skarelės su blizgučiais \$ 7.20
- Primate užsakymus: auto mašinų, motociklų, dviračių, televizijos aparatų ir kt. Persiunčiame pinigų dėl tokių prekių, kurias iš čia negalima pasiųsti. Taip pat siūlome pasiųsti arba įsigyti savo naudimui "Olimpia" rašomąsias mašinėles su lietuvišku šriftu.
- Sudarome testamentus, administruojame nuosavybes, persiunčiame palikimus prekėmis arba pinigais į Lietuvą arba kitas šalis.

BALTIC STORES LTD. (Z. JURAS)

421 Hackney Rd., London, E. 2. England
Telef. 01 739 8734 or 460 2592.

Kiekvieno siuntinio pristatymas garantuotas. Reikalaukite mūsų kainoraščio, nurodykite savo pageidavimus.

Laidotuvių Direktorai
MAŽEIKA & EVANS
6845 SOUTH WESTERN AVENUE
FRYS MODERNIŠKOS
AIR-CONDITIONED KOPPLYCIOS
MABINOMŲ VINTA
REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

E U D E I K I S
DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
Laidotuvių Direktorai
TRYS MODERNIOS KOPPLYCIOS
4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3 9852
4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas YArds 7-1741

P E T K U S
MARQUETTE FUNERAL HOME
— TEVAS IR SŪNUS —
TRYS MODERNIŠKOS KOPPLYCIOS
2533 West 71st St. — Telef. GRovehill 6-2345-4
1410 S. 50th Ave., Cicero TOWnhall 3-2108-09
AIKSTB AUTOMOBILIAMS STATYTI

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorijų Asociacijos Nariai
ANTANAS M. PHILLIPS
8307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401
STEPONAS G. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNUS
2314 W. 23rd PLACE Tel. Virginia 7-6672
2424 W. 89th STREET Tel. REpublic 7-1213
11023 Southwest Highway, Palos Hills, Ill. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIŪNAS
4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-8573

POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN
3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138-89

VASAITIS — BUTKUS
1446 S. 50th AVE CICERO ILL Tel. Olympl 2 1008

Londonas — tarptautinis meno prekybos centras

A. J. STANIUS

Britanijos sostinė Londonas yra garsus nuo romėnų laikų tarptautinis prekybos centras. Čia bankai pilni viso pasaulio indėlių, čia suplaukia ir viso pasaulio meninės vertės dalykai. Čia geriausia pardavimo rinka, nes pirkėjų su pilnomis kišenėmis niekuomet netrūksta nei žiema, nei vasara.

Dabartiniu laiku Londonas turi 8,2 milijonus gyventojų ir apima 722 kv. mylias ploto. Jei prie metropolinio miesto dar prijungti priemiesčiai, kurie didžiuojasi, būdami taipgi Londono dalimi, tai gyventojų skaičius pakyla iki 11 milijonų ir gyvenamasis plotas apima 3000 kv. mylių. Savo didumu Londonas yra trečias pasaulio didmiestis. Pirmoje vietoje yra New York, antroje Tokyos. Tačiau Londonas yra pagrindinis bet kokios prekybos centras.

Ji kasmet aplanko apie 3 milijonai turistų ne saulės spinduliuose pasikaitinti, ne tyruose ežeruose pasimaudyti, net ne garsiais istoriniais pastatais ir muziejais pasigėrėti, bet dažniausiai „šį tą“ nusipirkti. Tas „šis tas“ visuomet yra iš meno ar senovinės karalystės. Pirkėjų eilėse pamatysi likusius kontinento karalius ir ekskaralius ir savanoriškai nuplyšusius hipius, kurie brangina tik šiuolaikinį meną.

Milijoninės sumos

Meno turtai, skirti pardavimui, randami privačose meno galerijose, varžytinių namuose arba vadinamose antikinių dalykų krautuose, kurių visoje Britanijoje yra apie 28.000. Sunku dabartiniais laikais būtų rasti, kad ir tolimiausią Britanijos užkampio kaimelį, kuriame nebūtų senienų krautuves. Taip yra išpopuliarėjęs ko nors rinkimas.

Pačiame Londone yra du žymiausi meno ir antikinių dalykų varžytinių namai: Sotheby ir Christie, kurių pardavimo apyvarta per vieną sezoną 1973-1974 m. siekė 240 milijonų dolerių. Varžytinių sezonas tuose namuose prasideda spalio 1 d. ir tęsiasi iki liepos mėn. paskutinės dienos.

Kokios sumos surenkamos privačios senienų krautuose, tikrų duomenų nėra.

Kas parduodama?

Viskas, kas turi meninės vertės, ar kvepalai senovės ir vertinga investicija. Praeitame sezone populiariausias dalykas buvo meniniai įvairių klasikinių ir naujesnių laikų artistų žiškai ir medžio raiziniai. Varžytinių namuose parduodama, pradedant aukso, deimantais, klasikiniams paveikslo, porcelianu, baigiant senų laikų moterų batų sagtimis, lietsargių rankenomis ir degtukų dėžutėmis. Savo sąrašė turiu 281 renkamų ir parduodamų daiktų sąrašą. „Draugo“ redaktoriai tikrai pagailėtų vietos visai tai litanijai atspausdinti. Tiesiog yra fantastiška įdomu, ko žmonės ieško ir ką perka. Tokiems rinkėjams pavadinti net žodžių žodyne nėra. Pvz. ar daug kas girdejo žodžius: notaphilistas, phililumenistas, essconphilistas. Ką tie vardi reiškia? Notaphilistas — banknotų rinkėjas, phililumenistas — degtukų dėžutė rinkėjas, essconphilistas — kvepalų buteliukų rinkėjas. Ir kokių vardų dar atsiras!

Meninių dalykų šaltiniai

Iš kur tie įvairiausi dalykai į varžytinių namus ar antikinių dalykų krautuves patenka? Trumpai atsakant — iš viso pasaulio, neišskiriant nė JAV-bių. Amerikos milijonierius Jack Dick

savo paveikslų kolekcija, 10 milijonų dol. vertės, atsiuntė į Sotheby varžytinių namus Londone. Žymiausias pasaulio filatelistas Frederick H. Gloeckner iš Philadelphia savo 2 milijonų dol. vertės pašto ženklų kolekcija, sudaranti tūkstantį albumų, atsiuntė parduoti iš varžytinių į Londoną.

Tolimieji Rytai, ypač Japonija, savo porceliano vazas siunčia į Londoną. Artimieji rytai — Persija ir arabai atsiunčia savo prieš Kristaus gimimą laikų rankraščius.

Bendrovės Sotheby ir Christie turi savo agentus — pirkėjus visuose didesniuose pasaulio miestuose, kur jie meno vertės dalykus superka vietinėje rinkoje arba privačiai ir persiunčia į Londoną.

Pačioje Britanijoje kasmet likviduojasi didikų gyvenvietės, kuriose šimtmečius buvo kaupiamos šo ar to vertingo kolekcijos. Jau kartą, paveldėję tuos turtais, dažnai nepajėgia išmokėti valstybės pomirtinio palikimo mokesčių ir išsisas kolekcijas siunčia į varžytines. Ypa ir tokių, kurie pajėgūs užsimokėti, bet tuos meno turtais neįvertina ir tik nori greičiau jais nusikratyti. Kai kurie savo tėvų palikimą su visa žeme, parkais, pilnais turtų pastatais atiduoda valstybiniam National Trust, kuris tokias vietas dažnai paverčia viešais muziejais.

Privatūs ieškotojai

Privatūs antikinių prekių

Anglijos provincijos miestelis, kuriame gali užtikti to, ko nerasi nė Londone

krautuvių savininkai patys važinėja po visą Britaniją, ypač į mažai turistų lankomas vietas, ir ten superka visa, ką tik galima parduoti su geru pelnu Londone ar kitame mieste. Paskutiniais metais, kur benuvyktum ir ką berastum, jau visi žino kainas. Pusvelčiui nieko nebebus.

Iš savo patyrimo gali įterpti šitokią iliustraciją. Pradėjau rinkti specialų albumą, kurį pavadinu „Britanijos karaliai ir karalienės mene ir pašto ženkluose“. Pašto ženklus surinkau labai greitai, bet vis negalėjau surai pagailėtų vietos visai tai litanijai atspausdinti. Tiesiog yra fantastiška įdomu, ko žmonės ieško ir ką perka. Tokiems rinkėjams pavadinti net žodžių žodyne nėra. Pvz. ar daug kas girdejo žodžius: notaphilistas, phililumenistas, essconphilistas. Ką tie vardi reiškia? Notaphilistas — banknotų rinkėjas, phililumenistas — degtukų dėžutė rinkėjas, essconphilistas — kvepalų buteliukų rinkėjas. Ir kokių vardų dar atsiras!

Tie smulkieji radiniai nepatenka į varžytinių namus, bet į privačias antikines krautuves. Kvepalų buteliai parduodami už 5-10 dol. Lietsargių rankenos — 5-25 dol. Kauliniai piastiniai įdomių dalykų. Pamatau iškabą:

„Antique Books and Pictures“. Prieinu prie lango. Pilna senų knygų ir žemėlapių. Įeinu vidun. Senyvas vyras, su senoviškais tradiciniais britų karininkų ūsais, sėdi už knygomis apkrauto stalo. Pasakau, ko aš ieškau. Vyras pradėjo galvoti.

— Ne, Neturiu! — atsako jis po valandėlės. — Bet aš turu puikių istorijos knygų su karalių spalvotais atvaizdais.

— Ačiū. Knygos man netinka.

— Paaiškinau, kodėl aš tuos atvaizdus renku.

— Labai įdomus užsimojimas! — pastebėjį jis ir atsistoja.

Dabar tikrai neabejoju, kad jis yra buvęs karininkas. Visa išvaizda ir judesiai tai liudija.

— Prašau minutę palaukti! — pasako jis, dingdamas už knygomis perkrautų lentynų.

Grįžta tuoj su didele dėže įvairiausių, d'ėlių ir mažų braižinių, paveikslų, lapų ir dar kažko.

— Manau, kad čia rasite, ko ieškote.

Tikrai, radau, ko norėjau, bet ir sūriai užmokėjau.

— Iš kokio krašto jūs? — paklausė jis mane, prieš išeinant.

— Iš Lietuvos.

— Ak! Lietuva! — sušuko jis: — Puikiai ją žinau. 1920-21 m. buvau Rygoje su britų karine delegacija. Aplankiau ir Lietuvą keletą kartų ir paskui dar lankiausi privačiai. Puikus ir svetingas kraštas. Aš tuo laiku buvau majoras. Mano pavardė Wright. Jis dar prisiminė nelaimingą Curzono liniją ir dabartinį neteisimą Lietuvos žemių užgrobia. Nė nepajutome, jog jau kalbame visą pusvalandį. Jis liko patenkintas prisiminimais, o aš pirkiniu, kurio neradau didžiuliam Londone.

Senienų kasyklose

Britai nepaprastai vertina visą, kas yra „Viktorijos laikų“.

Nuskendę laivai

Jau bus apie dešimt metų, kai senobinių turtų medžiotojai uoliai pradėjo atakuoti 16 - 17 - 18 šimtmečių nuskendusius keleivinius ir prekinius laivus, daugiausia Britanijos pakrantėse prie Šetlandijos salų. Specialiai treniruoti narai tuose laivuose vien tik 1971-2 metų lakotarpėje rado vertingų dalykų už apie 5 mil. dolerių. Tuose paskendusiuose laivuose randama sidabrinės, retai auksinės, monetos, įvairūs ginklai, indai, vyno sandėliai. Net patrankos iškeliamos į viršų ir iš varžytinių už jas gaunama iki 3000 dol. Monetos dažniausiai nuperkamos britų, danų ir olandų tautinių muziejų. Kiti radiniai parduodami privačiai arba varžytinių namuose.

Tokių paskendusių laivų yra žinoma net keliolika, ir jų turtai dar ne visi išskirti į jūros paviršių.

Pirkėjai

Londono meno dalykų varžytinių namai ir žymesnės antikinės parduotuvės sutraukia pirkėjus iš viso pasaulio. Praeitą sezoną (1973-4 metų) daugiausia pirkėjų buvo iš Amerikos, V. Vokietijos ir Japonijos. Amerikiečiai labiausiai interesuojasi antikinių baldais ir klasikiniams paveikslais. Vokiečiai auksiniais ir sidabriniais meno dirbiniais. Japonai — porcelianu.

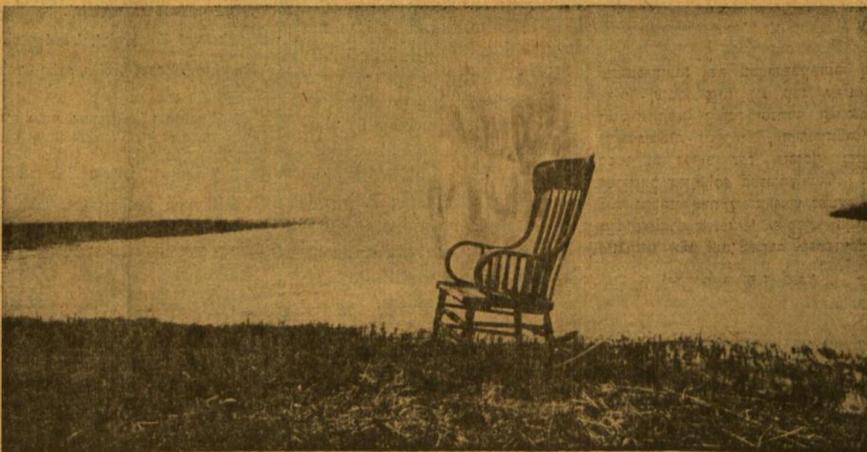
Sotheby ir Christie varžytinių namai turi pačius žymiausias meno ekspertus. Jų kataloguoti daiktai yra taip tiksliai ir smul-

kiai nusakomi, kad pirkėjui nebėra jokių abejonių, kad jis perka tikrą, o ne imituotą dirbinį. Tie namai po daikto aprašymo prideda raidę G, reiškia garantuotai, kad daiktas yra originalus. Jei daiktas yra imitacija, tai pridedama raidė F (Fake).

Pinigų vertei mažėjant, meno kūrinių kainos nepaprastai pakilo. Tikrai klasikinių paveikslų ir originalų aukso bei sidabro dirbinių v's rečiau ir rečiau bėpamatysi varžytinių namuose. Keletas pavyzdžių rodo, kaip kainos kyla per paskutinius trejus metus. Klasikiniai paveikslai pakilo 400 proc. Antikiniai baldai 200 proc. Pašto ženklai (mažiausiai šimto metų senumo) 150 proc. Smulkūs meno rankų dirbiniai 90 proc. Pvz. Viktorijos laikų ranka išsiuvinėtos Kalėdų sveikinimo atvirutės per dvejus metus pašoko nuo 5 dol. iki 15 dol.

Atsargumas

Pirkėjas, pirkdamas vertingą meno dalyką, minėtuose dviejuose varžytinių namuose yra užtikrintas, kad jis tikrai perka tai, kas aiškiai pažymėta kataloge. Perkant ką nors privačose antikinių prekių krautuose, reikia didelio atsargumo. Pardavėjai tuoj lyg uoste užuodžia, ar pirkėjas nusimano apie meno vertę ar ne, ir jie gali išilyti tai, kas visai meninės vertės neturi, nors paviršutiniai gali atrodyti labai gražus dalykėlis.

Tik toks vasaros palikimas prie vandens

DŪMUS APIE TEILHARDĄ BESKLAIDANT

(Atkelta iš 1 psl.)

tvirtinti, kad yra geriau visuomenę kur nepripažįstama valdžiai pareigos uždėti baudžiamąsias sankcijas katalikų religijos pažeidėjams, ne bent to reikalaujū viešojo taika (Denzinger 1689). Denzinger'io Enchiridion Symbolorum išplėstoj 32-oj laidoj šitų (ir dar vienos) pasmerkimų jau neberandame. Jie išleisti. Gi II Vatikano susirinkimas, atrodo, pasisavo kaip tik tai, ką „Quanta cura“ prieš 100 metų buvo pasmerkusi. „Vatikano sinodas skelbia, jog asmuo turi tikėjimo laisvės teisę. Toji laisvė reiškia, kad tikėjimo srityje žmogui negali daryti prievartos kitas žmogus, visuomeninė grupė ar bet kokie žmonių vyresnieji“ (II Vatikano dokumentai, 2 tom., 290). „Taip pat negalima trukdyti jam elgtis, kaip jo sąžinė reikalauja, ypač tikėjimo srityje“ (ten pat, 291). Vadinasi, pagal II Vatikano susirinkimą sąžinės, kulto ir tikėjimo laisvės reikalavimas jau nebėra nei klaida nei svaičiojimas (deliramentum). Tokioj istorinėj perspektyvoj ir kongregacijų įspėjimai darosi reliatyvūs. Taigi, vien tik dėl kongregacijos įspėjimo (1962) apie T-do raštus vargu ar galima daryti išvadą, kad jo raštų negalime ir negalėsime priimti kaip krikščioniško vadovo. Tarp kitko, kiekvieną sekmadienį per prancūziškąjį radijo siustuvą girdisi transliuojant T-do „la messe sur le monde“.

Kelionių ir tyrinėjimų įspūdžiais taip pat mėginama ryškinti T-do asmenybės bei jo vizijos bruožus. Ten laišku eilutės surandama, kad jis nemylis gyvosios gamtos ir nesąs pasiryžęs jos saugoti. T-dui atroda, kad net pirmykščio žmogaus pasaulis yra atitarnavęs, „atlikęs savo uždavinį evoliucijos vyksme“. (II, 5). Labiausiai piktinamasi, kad T-das „reikalaujaps pripažinti taujų bei rasių nelygybę“, kad „evoliucijos pažangos mastu skirstas tautas į vertingas bei menkaverčias (II, 6). Užtat T-do vizija esanti „siaurutė grynos medžiagos vizija“ (II, 6). Bet ir čia paskirus įspūdžius bei teiginius reikia įdėti į platesnius tikrovės rėmus. T-dui, kaip paleontologui, labai aišku, kad gyvenimo rūšys nyksta. Į jų vietą ateina kitos. Jam taipgi žinoma, kad kai kurios žmonių gentys ir giminės išnyksta arba su kitomis rasėmis susilieja. Tai brutalus gyvenimo faktai. Vargu ar užginčysime ir kitą T-do pastebėjimą, kad pirmykščio žmogaus pasaulis, tai yra jo gyvenimo būdas jau yra atitarnavęs. Vakarų civilizacija su savo pasekmėmis nesulaikoma skverbiai į tolimiausius žemės kampelius. Vien galitėtis ar užuojauta čia nieko nepadės. Šiuo atveju, atrodo, palieka tik dvi veikimo alternatyvos. Dirbtiniai izoliuoti pirmykščio žmogaus pasauli, paliekant kai kurias gentis akmens amžiaus kultūroje, lyg kokius eksponatus pasauliniam zoologijos sode, arba pagelbėti jems, perėmus techniką, pamazu augti kultūroje savitu būdu. Civilizacijų vystymasis yra nebesulaikomas. Iš tiesų, šia prasme pirmykščio žmogaus pasaulis yra atitarnavęs. Kas gi bepanorėtų sugrąžinti žmones į urvus arba pats į juos sugrįžti.

Paskutiniu metu rasinės nelygybės klausimas, ypač matuojamosios inteligencijos srityje, vėl aštriai iškilio. Žymus Kalifornijos universiteto psichologas ir tyrinėtojas Arthur Jensen pvz. tvirtina, kad USA juodųjų IQ vidurkis esąs 15 taškų žemesnis už baltųjų. Tuo tarpu Amerikos indėnų, gyvenančių blogesnėse sąlygose už juoduosius, IQ esąs 6-8 taškais aukštesnis už juodųjų. Jensen rasinių skirtumų randa ir tarp inteligencijos reiškimosi formų. Amerikos juodųjų vaikai, sakysime, pralenkia baltuosius vikrumu, raumenimis, kartojamąja atmintimi, o baltieji juoduosius — atrauktinai — abstrakčiu galvojimui. Ši pastaroji yra būtina sąlyga pasisekimui moksle. Vienų mokymasis esąs kognityvinis, o kitų — juodųjų asociatyvinis. Šiandie žinoma, kad žmonių rasės skirtisai reliatyviu tam tikrų genų dažnumu žmogue. Beveik kiekvienoj anatominėj fiziologinėj ir biocheminėj žmogaus kūno sistemoje randama rasinių skirtingumų. Prileidžiama, kad tas pats turėtų būti ir su žmogaus smegenimis. Logiška todėl būtų galvoti, kad yra rasiniai skirtumai ir genetiškai sąlygotose asmenybės žymėse, jimitant ir protinius sugebėjimus. Taip spėliojančių yra ir garsių mokslininkų tarpe. Sakysime, žymūs genetistai, kaip K. Mather, C. D. Darlington, R. A. Fisher, F. Crick, laikosi minėtos hipotezės. Tiesa, ji nėra tyrimais įrodyta, bet moksliška teisėta. Vadinasi, neturime nei teisės, nei pagrindo rasių skirtumus tyrinėjančius apskukti rasistais, nors istorija ir žino pavienių [A. J. de Gobineau, H. S. Chamberlain] piktnaudojimų ir politinių perversijų (nacių rasinė teorija). Taigi, atskyrus pastebėjimus bei hipotezes nuo filosofinių principų, ir T-do „rasizmas“ pasidarys suprantamesnis.

Nuotr. Algirdo Grigaičio